

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Integrace a speciální vzdělávání zrakově postižených

Integration and special education of visually impaired

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Chittussiová

Autorka:

Anna Kaiserová, DiS.

Praha 2016

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Lence Chittussiové za pomoc a odborné vedení při zpracování bakalářské práce. Děkuji také zúčastněným, kteří si našli čas na osobní rozhovory. Za podporu děkuji své rodině a přátelům.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem *Integrace a speciální vzdělávání zrakově postižených* vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Anna Kaiserová, DiS.

Abstrakt

Název: Integrace a speciální vzdělávání zrakově postižených

Cíl: Hlavním cílem této práce je charakterizovat integraci a speciální vzdělávání zrakově postižených, detailně popsat případovou studii u vybraného respondenta, který prošel jak integrací, tak speciálním vzděláváním.

Metodika: Výzkumu se zúčastnil dvaadvacetiletý muž, který ve svém vzdělávacím procesu prošel integrací i speciálním vzděláváním. Jednalo se o kvalitativní výzkum a otázky polostrukturovaného rozhovoru zodpovídal on a jeho blízcí rodinní příslušníci.

Výsledky: V závěru výzkumu se práce pozastavuje nad různými otázkami, které nás během šetření zaujaly. Ty jsou v diskuzi komentovány autorkou.

Klíčová slova: zrak, zrakové postižení, integrace, inkluze, speciální vzdělávání, kompenzační pomůcky, asistent pedagoga

Abstract

Title: Integration and special education of visually impaired

Purpose: The main objective of this work is to characterize the integration and special education of visually impaired people, to describe in detail a case study of one chosen client, who experienced the integration as well as the special education.

Methods: The only participant in this study was a twenty-two years old man, who experienced in his educational process the integration as well as the special education. It is the qualitative study and the questions were answered by him and his close family members.

Results: At the end of this study we deal with some questions, which we found interesting during the research. These questions are commented by the author in a discussion.

Key words: eyesight, visual impairment, integration, inclusion, special education, compensatory aids, teaching assistant

Obsah

1. ÚVOD	9
2. TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1 Zrak	10
2.1.1 Zrakové postižení	11
2.1.2 Klasifikace zrakových vad	12
2.1.3 Slabozrakost a nevidomost	13
2.1.4 Prostorová orientace a soběstačnost při sebeobsluze	14
2.1.5 Základy komunikace se zrakově postiženým	15
2.2 Integrace zrakově postižených	18
2.2.1 Vysvětlení pojmu integrace	18
2.2.2 Formy integrace	19
2.2.3 Faktory ovlivňující úspěšnost školské integrace	20
2.2.4 Výhody a nevýhody integrace	20
2.2.5 Individuální vzdělávací plán	21
2.2.6 Asistent pedagoga	22
2.2.7 Kompenzační pomůcky	24
2.2.8 Školská poradenská zařízení	25
2.3 Speciální vzdělávání zrakově postižených	28
2.3.1 Speciální vzdělávání	28
2.3.2 Specifika vzdělávání žáka/studenta se zrakovým postižením	28
2.3.3 Výhody a nevýhody speciálního vzdělávání	29
2.3.4 Druhy škol se speciálním vzděláváním	30
3. PRAKTICKÁ ČÁST	33
3.1 Cíl práce	33
3.2 Struktura práce	33
3.3 Typ výzkumu	34

3.4	Charakteristika zkoumaného vzorku.....	34
3.4	Použitá metoda výzkumu	34
3.5	Případová studie.....	35
3.5.1	Osobní anamnéza	35
3.5.2	Rodinná anamnéza	35
3.5.3	Těhotenství, porod, šestinedělí matky až do 3 let respondenta	36
3.5.4	Mateřská škola.....	37
3.5.5	Základní škola	38
3.5.6	Střední škola	46
3.5.7	Vysoká škola	51
3.5.8	Kompenzační pomůcky respondenta.....	53
3.5.9	Volný čas	54
3.6	Diskuse.....	56
4.	ZÁVĚR	59
5.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
6.	PŘÍLOHY	69

Seznam zkratek

CZV	Centrum zrakových vad
IVP	Individuální vzdělávací plán
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP	Rámcový vzdělávací program
SONS	Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých
SPC	Speciálně-pedagogické centrum
WHO	Světová zdravotnická organizace

Seznam obrázků

Obrázek č. 1:	Stavba oka
Obrázek č. 2:	Příklady vedení nevidomého
Obrázek č. 3:	Zraková vada

Seznam tabulek

Tab. č. 1:	Klasifikace zrakového postižení
Tab. č. 2:	Výhody a nevýhody integrace
Tab. č. 3:	SPC pro zrakově postižené v České republice
Tab. č. 4:	Výhody a nevýhody speciálního školství
Tab. č. 5:	Česká goalballová reprezentace

1. ÚVOD

Zrak je největším zdrojem informací pro náš organismus. Zabezpečuje nám rychlé orientační reakce, pomáhá udržet rovnováhu a vytváří zdroj paměti. Člověk se zrakovým postižením má stejné potřeby jako člověk bez postižení. Odlišné a specifické jsou služby, prostředky a techniky, kterými lidské potřeby v případě poškození zraku uspokojujeme. S poruchou zraku přichází i obrovská změna v každodenním životě. Činnosti, které člověk vykonává mechanicky, se najednou stávají nebezpečnější, složitější a zdlouhavější. Zrakově postižení lidé mají, na rozdíl od vidomých, rozdílné existenční potřeby, denní režim nebo např. vnímání okolního světa.

V poslední době se na území České republiky často používá termín integrace a inkluze. Je často diskutovaným tématem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Vzhledem k tomu, že zrakově postižení žáci/studenti se mají možnost vzdělávat již v zmíněné integraci nebo ve speciálním školství, rozhodla jsem se popsat, jak tyto druhy vzdělávání fungují. Cílem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je podpořit žáky/studenty se speciálními potřebami a umožnit jim co nejkvalitnější vzdělání, které pak život takto postiženého žáka/studenta připraví na plnohodnotný život v majoritní společnosti.

Téma mé bakalářské práce „*Integrace a speciální vzdělávání zrakově postižených*“, jsem si zvolila proto, abych poukázala na možnosti vzdělávání žáků/studentů s takovým postižením a poskytla veškeré informace týkající se tohoto tématu.

V teoretické části budou popsány základní pojmy související s tématem, jako je například zrak, zrakové postižení, slabozrakost, nevidomost, prostorová orientace, základy komunikace, integrace, formy integrace, výhody a nevýhody integrace, speciální vzdělávání, asistent pedagoga apod. V analytické části bude práce mapovat život vybraného respondenta, který prošel v jeho vzdělávacím procesu jak integrací, tak speciálním vzděláváním. Jedná se o kvalitativní výzkum, u něhož bude použita metoda rozhovoru. Respondentův život je rozdělen do několika vývojových etap a zlomových bodů týkajících se jeho života a vzdělávání.

Bakalářská práce je určena rodičům, speciálním pedagogům, učitelům, asistentům pedagoga, tedy všem, kteří se během výchovy a procesu vzdělávání setkají s žáky/studenty se zrakovým postižením a těm, kteří si potřebují a chtějí rozšířit své znalosti v oblasti integrace a speciálního vzdělávání takto postižených jedinců.

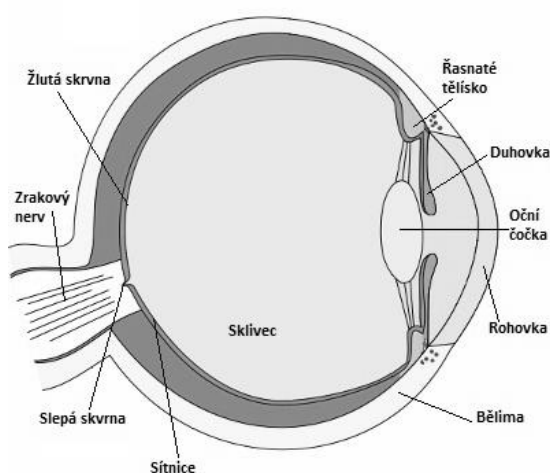
2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Zrak

„Zrak je bezpochyby jedním z nejdůležitějších smyslů a jeho funkce při zprostředkování informací (a tedy i interpersonální komunikaci) je mimořádně důležitá.“¹ Využíváme ho jako primární smysl, který nám umožňuje získávat až 90% informací z okolního světa. Vnímáme jím např. světlo, barvy, tvary a v neposlední řadě ho využíváme k orientaci v prostoru. Všechny zrakové vjemy jsou důležité pro každou činnost, ať už jde o učení, práci či trávení volného času. Ztrátou, poruchou nebo poškozením zraku může být člověk omezen v každodenních činnostech, komunikaci a celkové socializaci člověka (Květoňová, 2000).

Synek (2014) popisuje oko jako párový orgán, který má v průměru přibližně 20 mm. Je to nejdůležitější smyslový orgán, který je uložen v očnici – obličejové části lebky. V místě hrotu očnice vystupuje z oka zrakový nerv a vstupuje z něj tepna přivádějící krev do celého oka. To je rozděleno podle Silbernagla (2004) do třech vrstev (viz obrázek č. 1 – Stavba oka). Jde se o vrstvu povrchovou, kterou tvoří bělma a rohovka, střední cévnatou obsahující cévnatku, řasnaté tělísko a duhovku a vnitřní, která je složena ze světločivné sítnice a sklivce.

Obrázek č. 1 Stavba oka²

¹SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 64, 155 s. ISBN 9788073676919.

²*Stavba oka* [online]. 2015 [28. 12. 2015.]. Dostupné z: <http://www.vedanasbavi.cz/orisek-52-iii-12-oko?IDp=4>.

V každé z těchto částí může dojít k poškození vidění např. vlivem nemoci, vrozené vady či úrazu. Vidění dělíme na centrální – detaily a barvy a periferní – prostor a orientace v něm (Synek, 2014).

Vyšetření zraku

Mezi preventivní vyšetření, která bychom měli absolvovat, patří např. prohlídka u oftalmologa – očního lékaře.³ Při tomto vyšetření se nejčastěji zkoumá zraková ostrost, velikost zorného pole, barvocit, kontrastní citlivost a adaptace na světlo a tmu.

Při vyšetřování vizu (schopnosti vidění) na blízko se používají krátké odstavce textů psané různou velikostí písmen, jejichž čtecí vzdálenost je asi 40 cm. *„Vizus vyjadřujeme zlomkem, kde v čitateli je vyšetřovací vzdálenost v metrech a ve jmenovateli je číslo řádku na optotypu, který přečte zdravé oko.“*⁴

Vizus do dálky se testuje pomocí písmen, číslic či jiných značek o různých velikostech *ve vzdálenosti 5 až 6 metrů.*⁵ Zde se však zkouší nejen zraková ostrost, ale i schopnost akomodace oka (Trnka, 2012).

2.1.1 Zrakové postižení

*„Ten, kdo potřebuje k ostrému vidění brýle nebo čočky, ovšem ještě nepatří k zrakově postiženým. Toto označení se týká osob, které i po optimální korekci mají v běžném životě problémy se získáváním a zpracováním informací zrakovou cestou (čtením černotisku, zrakovou orientací v prostoru, apod.).“*⁶

Jesenský (2002) popisuje zrakové postižení jako snížení citlivosti na určité podněty, zvýšení času na reakce a prodlužování poznávacích procesů. Mezi další ukazatele, které vymezují odchylku od jedinců majoritní společnosti, jsou např. snížená adaptabilita, snížená výkonnost, zvýšená míra specifických potřeb, snížená soběstačnost a nižší samostatnost.

---

⁴Slovník pojmů. Vizus [online]. 2013 [cit. 16. 4. 2015.]. Dostupné z: <http://www.vasecocky.cz/slovník-pojmu/vizus.html>.

⁵Slovník pojmů. Vizus [online]. 2013 [cit. 16. 4. 2015.]. Dostupné z: <http://www.vasecocky.cz/slovník-pojmu/vizus.html>.

⁶SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 64, 155 s. ISBN 9788073676919.

Jesenský (2002) vymezuje vnitřní a vnější činitele, kteří působí na kompenzaci zraku a jeho funkce. Mezi vnitřní činitele můžeme zařadit např. vnímání, představivost, myšlení a řeč. Všechny tyto činitele se opírají o náhradní smysly, jako je hmat, sluch, čich a chuť. Vnějšími činiteli jsou např. podpora rodiny, přátel a kompenzační pomůcky, které jsou nezbytné např. při orientaci v prostoru.

2.1.2 Klasifikace zrakových vad

Zrakové vady můžeme rozdělit do kategorií dle různých kritérií.

- **Podle postižení zrakových funkcí** (např. snížení zrakové ostrosti, poruchy barvocitu, poruchy akomodace, poruchy okohybných aktivit),
- **podle stupně zrakového postižení** (slabozrakost, zbytky zraku a nevidomost),
- **podle doby vzniku** (vrozené nebo získané),
- **podle etiologie** (sítěnice nebo čočky, strabismus, tupozrakost).

Kategorii zrakových vad podle doby vzniku můžeme rozdělit na vady vrozené, které se dále diferencují na prenatální, perinatální a postnatální, a vady získané v průběhu života. Na prenatální vady má podstatný vliv dědičnost. Nejvíce jsou tyto příčiny zastoupeny u diagnóz, jako je vrozený šedý nebo zelený zákal, atrofie zrakového nervu, atd. V oblasti získaných vad se může zrak zhoršovat i v souvislosti s diabetem, v tomto případě hovoříme o tzv. diabetické retinopatii.

„Po 45. roce věku začíná pokles zrakové ostrosti, jehož příčinou bývá skleróza oční čočky. Vada se nazývá presbyopie. V průběhu celého života je pak člověk vystaven nebezpečí úrazu, který může vést ke ztrátě zraku. Řehůřek dodává, že v klinické praxi jsou v naprosté převaze úrazy zraňující pouze jedno oko s různě těžkými následky.“⁷

---

⁷PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010, s. 236, 402 s. ISBN 978-80-7315-198-0.

2.1.3 Slabozrakost a nevidomost

Slabozrakým člověkem „je ten, který ani s optimální brýlovou korekcí nevidí úplně dobře. Jeho vidění je nejčastěji rozostřené, kdy je každý předmět nejasně viditelný a jeho obrysy nezřetelné.“⁸ Někteří slabozrací si musí dávat objekty mimořádně blízko před oči, aby je viděli. Někteří pak mohou mít omezené vidění z hlediska zorného pole, to znamená, že jedna nebo více částí obrazu jsou rozostřené, deformované nebo zcela chybí (Moravcová, 2006).

Osoba se zbytky zraku (těžce slabý zrak) je chápána jako jakýsi mezistupeň mezi těžkou slabozrakostí a praktickou slepotou. Vada zraku se v tomto případě projevuje např. nevyvinutím zrakového očního analyzátoru. Zrakově postižený je schopen pracovat s černotiskem, ale jen za pomoci kompenzačních pomůcek (viz kapitola 2.2.7 Kompenzační pomůcky). U těchto osob je vizus na úrovni těžké slabozrakosti a osoba se často projevuje jako osoba nevidomá (Hamadová, 2007).

Definici pojmu **nevidomý** můžeme rozdělit do dvou kategorií. První je **nevidomost praktická** (Pipeková, 1998), jež je vymezena poklesem zrakové ostrosti v rozmezí 1/60 až světlocit se správnou projekcí nebo jako poškození zorného pole v intervalu 5-10 stupňů. Druhou formou je **totální nevidomost** (Květoňová, 2000), která se pohybuje mezi zachovalým světlocitem s chybnou projekcí až po úplnou ztrátu světlocitu (Slowík, 2007).

Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje zrakové postižení v následující tabulce č. 1 – Klasifikace zrakového postižení. Jedná se o Mezinárodní statistickou klasifikaci nemocí a přidružených zdravotních problémů – desátá revize (MKN-10), kterou vydal Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky. Důležitá je hodnota zrakové ostrosti, přesněji její výrazné snížení (Slowík, 2010).

---

⁸SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 81, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.

Tab. č. 1: Klasifikace zrakového postižení⁹

1	střední slabozrakost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) – minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10-1/10, kategorie zrakového postižení
2	silná slabozrakost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) – minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10-10/20, kategorie zrakového postižení
3	těžce slabý zrak	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) – minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20-1/50, kategorie zrakového postižení nebo koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů
4	praktická nevidomost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení
5	úplná nevidomost	ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení

2.1.4 Prostorová orientace a soběstačnost při sebeobsluze

Prostorová orientace je pro zrakově postiženého velice důležitá a musí se stále zdokonalovat. Podle Wienera (2006) jsou základní oblasti prostorové orientace následující: *„chůze s vidícím průvodcem, bezpečnostní postoje, kluzná prstová technika, omezování odchylek od přímého směru, odhad vzdálenosti (1 metr, 5 metrů), odhad úhlů, výchova ke vnímání sklonu dráhy, výchova ke vnímání zakřivení dráhy, rozvoj sluchové orientace, rozvíjení smyslu pro překážky, chůze na schodišti, posilování stability a technika bílé hole.*

⁹SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 65, 155 s. ISBN 9788073676919.

*Po zvládnutí všech těchto oblastí je možné mluvit o úspěšném a harmonickém rozvoji člověka se zrakovým postižením.*¹⁰

Soběstačnost při sebeobsluze je pro každého zrakově postiženého velice důležitá. Představy zdravé populace o možnostech soběstačnosti zrakově postižených při sebeobsluze bývají často mylné. Společnost tyto osoby podceňuje, ale v některých případech i přeceňuje. Konkrétněji se jedná o tyto činnosti: „*osobní hygiena, oblékání, příprava jídel a stolování, udržování čistoty, nakupování.*“¹¹

Rozdíly mezi zrakově postiženým a zdravým člověkem jsou pouze v metodice vykonávání těchto činností. Zrakově postižení, kteří se v procesu adaptace dobře zapojili, jsou schopni sebeobsluhu zvládat na vysoké úrovni a pomoc ostatních využívají jen ve výjimečných případech.

2.1.5 Základy komunikace se zrakově postiženým

V této kapitole se budeme zabývat základními pravidly, kterými bychom se měli řídit při běžné komunikaci se zrakově postiženým člověkem (Slowík, 2010).

Vedení nevidomého

Nejdůležitější je nevidomého nejdříve oslovit, aby věděl, že mluvíte na něj. Pokud vaši pomoc přijme, nevidomému nabídneme rámě. Zavěsí se zezadu za paži těsně nad loktem. „*Průvodcova paže visí buď volně dolů, nebo je v lokti mírně ohnuta. Nevidomý se lokte nesmí držet křečovitě, aby byl schopen odhadnout a pochopit pokyny průvodce. Zrakově postižený jde půl kroku za průvodcem – nikdy před ním. Průvodce tímto způsobem zajistí bezpečnost např. u překážky, změně terénu a směru cesty. V opačném případě může dojít ke zranění a ztráty jistoty.*“¹² (viz obrázek č. 2 – Příklady vedení nevidomého)

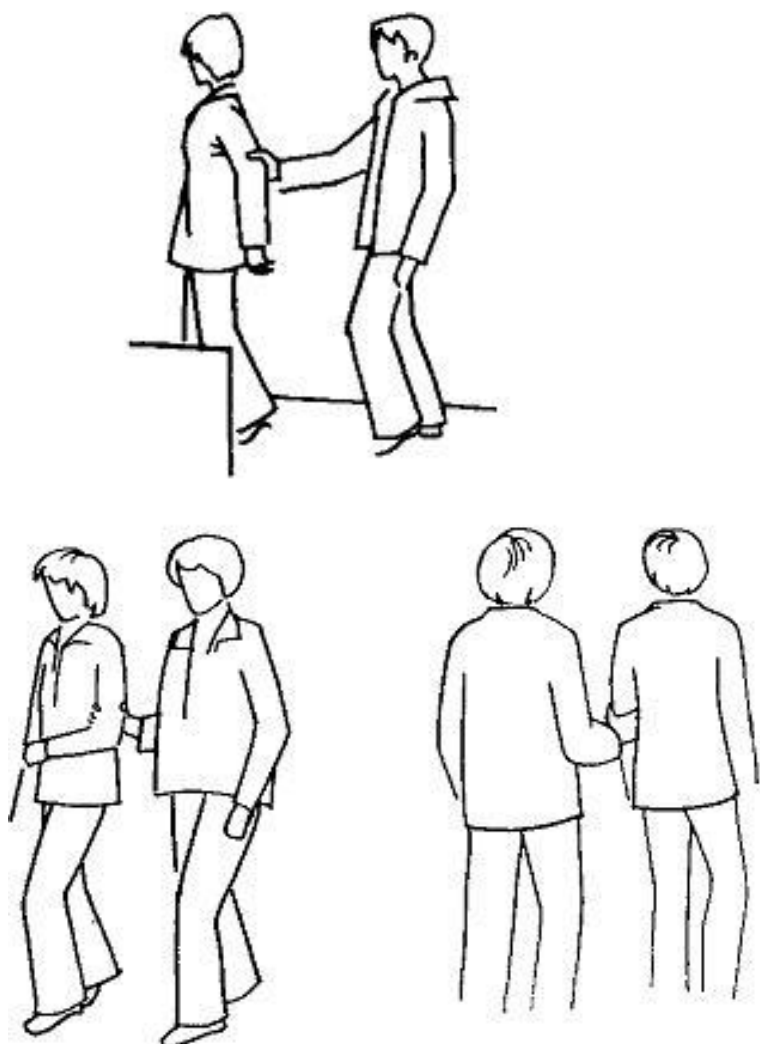
---

¹⁰WIENER, Pavel. *Prostorová orientace zrakově postižených*. 3., upr. vyd. Praha: Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS, 2006, s. 123, 168 s. ISBN 80-239-6775-4.

¹¹WIENER, Pavel. *Prostorová orientace zrakově postižených*. 3., upr. vyd. Praha: Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS, 2006, s. 123, 168 s. ISBN 80-239-6775-4.

¹²Když potkáte nevidomého. *Jak mohu pomoci* [online]. Sjedená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, 2002 – 2011. [cit 5. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.sons.cz/kdyzpotkate.php>.

Obrázek č. 2 Příklady vedení nevidomého¹³

Používání dopravních prostředků

V dopravních prostředcích spočívá naše pomoc nevidomému hlavně v tom, že mu pomůžeme do dveří a pokud si chce sednout, najdeme mu volné místo. K „ukázání“ sedadla můžeme použít jeho volnou ruku a položit ji na madlo. Při vystupování z dopravního prostředku jde průvodce vždy první, nevidomému komentuje jen to, jak jsou schody vysoké a jestli je na nástupním ostrůvku nějaká překážka.

Nakupování

Nevidomý si pro tuto situaci snaží pokaždé domluvit osobního asistenta či někoho z rodiny, případně kamaráda. Pomoc by měla spočívat v tom, že nevidomému popíšeme

---

¹³Příklady vedení nevidomého [online]. 2015 [cit 28. 12. 2015.]. Dostupné z:

<http://www.praha.tyflocentrum.cz/dokumenty-ke-stazeni/metodicke-pokyny/index.php?item=170>.

výrobky, tj. jejich tvar, barvu a kvalitu. Pokud není schopen si je představit, nabídneme mu, zda si pro lepší představu nechce výrobek „osahat“. Nevidomému můžeme pomoci s placením, popř. s kontrolou vrácených peněz.

Chyby a mýty v komunikaci

Mnozí lidé jsou přesvědčeni o tom, že osoby se zrakovým handicapem nedbají o svůj zevnějšek. Nevidomí se též potřebují cítit dobře a líbit se ostatním. V rozhovoru se nemusíme vyhýbat výrazům, které souvisejí s barvami a zrakovými vjemy, např. „uvidíme se příště“, „podíváme se na to“, apod. Těžce zrakově postižení nemají snížený intelekt a není třeba na ně mluvit hlasitěji, pomaleji či zjednodušeně. *„Při komunikaci nespolehejme na gestikulaci, mimiku a další neverbální prostředky vnímané vizuálně.“*¹⁴ Dle Slowíka (2007) bychom neměli o zrakově postižených mluvit ve třetí osobě a komunikovat s nimi přes průvodce či asistenta.

---

¹⁴SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 73, 155 s. ISBN 9788073676919.

2.2 Integrace zrakově postižených

V této kapitole bude nejprve vysvětlen pojem integrace, poté její formy a faktory, které jí ovlivňují. V tabulce č. 2 jsou popsány výhody a nevýhody integrace, dále následuje individuální vzdělávací plán, bez kterého se žák/student se zrakovým postižením v integraci neobejde. Následně se v této kapitole budeme zabývat pojmy asistent pedagoga a školská poradenská zařízení.

2.2.1 Vysvětlení pojmu integrace

Podle Slovníku cizích slov¹⁵ je pojem **integrace** definován jako sjednocení, ucelené, splynutí, začlenění nebo jako proces spojování ve vyšší celek. Slowík (2007) definuje integraci z oblasti speciální pedagogiky jako soužití postižených a nepostižených.¹⁶ Edelsberger (2000) vysvětluje integraci jako nejvyšší stupeň socializace.¹⁷

Dle Listiny základních práv a svobod má každý občan České republiky právo na vzdělání.¹⁸ Pakliže má být pedagogická integrace plně funkční, je důležité si stanovit její cíle. Mezi ně patří hlavně zapojení zrakově postižených dětí do běžného vyučovacího procesu. Tento proces se skládá z rané podpory, předškolního vzdělávání, základního vzdělávání a z období profesní přípravy jedince. K dalším cílům integrace patří sebepoznání, osobnostní rozvoj, solidarita a dovednost komunikovat a prohlubovat vztahy

---

¹⁵Slovník cizích slov: *Integrace* [online]. [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/integrace.html>.

¹⁶SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 31, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.

¹⁷ Socializace – zespolečenštění, sjednocování, spojování v jeden celek
Slovník cizích slov: *Socializace* [online]. [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=socializace&typ=0>.

¹⁸Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky; Úplné znění zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny; Některé další související právní předpisy. Vyd. 8. Praha: Armex, 2012, s. 39, 133 s. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-15-1.

s ostatními spolužáky (Pipeková, 2010). Zdravé děti by se měly učit to, že odlišnost je naprosto přirozená.¹⁹

2.2.2 Formy integrace

Vzdělávání žáků se zrakovým postižením je dle § 3 vyhlášky č. 73/2005., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných možné poskytovat „*formou individuální integrace, skupinové integrace, ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo kombinací všech těchto uvedených forem.*“²⁰

Individuální integrací žáka se rozumí „*jeho vzdělávání ve třídě mateřské školy, základní, střední nebo vyšší odborné školy, která není samostatně určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami při současném zajištění odpovídajících vzdělávacích podmínek a nezbytné speciálně pedagogické nebo psychologické péče.*“²¹

Skupinovou integrací žáka je chápáno „*vzdělávání žáka ve speciální třídě nebo specializované třídě zřizované podle zvláštních předpisů. V některých vyučovacích předmětech se žáci mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a v rámci svých možností jsou zapojeni do všech aktivit mimo vyučování.*“²²

---

¹⁹Postižené děti rovněž potřebují zdravé kamarády [online]. Novinky.cz, 2013 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/300574-postizene-deti-rovnez-potrebuji-zdrave-kamarady.html>.

²⁰Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

²¹Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení [online]. 2002 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/smernice-msmt-k-integraci-deti-a-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-do-skol-a-skolskych-zarizeni>.

²²Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení [online]. 2002 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/smernice-msmt-k-integraci-deti-a-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-do-skol-a-skolskych-zarizeni>.

2.2.3 Faktory ovlivňující úspěšnost školské integrace

Úspěšnost školské integrace je ovlivněna mnoha faktory. Mezi ně patří hlavně rodiče a rodina, škola, spolužáci, pedagogové, poradenství, celková diagnostika dítěte a prostředky speciálně pedagogické podpory (Michalík, 2001). Podle Slowíka (2007) je integrace ovlivněna „*prostředím školy, postoji a kompetencemi učitelů ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, spoluprací se školskými zařízeními, přijetím ze strany učitelů, spolužáků a jejich rodičů, mírou a kvalitou speciální podpory, postoji společnosti ke školské integraci.*“²³

2.2.4 Výhody a nevýhody integrace

Je důležité si uvědomit, že integrace zrakově postižených má svoje výhody i nevýhody. Ty jsou shrnuty v tabulce č. 2, která popisuje nejdůležitější příklady (Slowík, 2007).

Tab. č. 2: Výhody a nevýhody integrace²⁴

Výhody integrace	Nevýhody integrace
Lepší dostupnost školy	Větší zátěž, vyšší stres z učiva, větší počet žáků ve třídě
Odbourání izolace, kontakt se zdravými žáky	Tlak rodičů
Nedochází k segregaci: vyloučení ze společnosti	Chybí vzdělání pedagogů v oboru: Speciální pedagogika
Větší zapojení rodičů do vzdělávacího procesu	Vybavenost školy je bez kompenzačních pomůcek
Spolužáci se učí toleranci a respektu k odlišnostem	Může dojít ke špatnému začlenění zrakově postiženého žáka do běžné třídy, vyloučení z kolektivu

²³SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 37, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

²⁴*Pro a proti integrace dětí se zdravotním postižením* [online]. 2014 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/pro-a-proti-integrace-deti-se-zdravotnim-postizenim.shtml>.

2.2.5 Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán (IVP) je určen pro vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Patří mezi nejdůležitější dokumenty školské integrace. Podle školského zákona § 18 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání²⁵ může ředitel školy individuální vzdělávací plán povolit (viz příloha č. 1 a č. 2 – ukázka individuálního vzdělávacího plánu).

Podle § 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných²⁶ je individuální vzdělávací plán závazným dokumentem, který je součástí dokumentace žáka. Na jeho tvorbě se podílí *„třídní učitel nebo u starších dětí i učitelé jednotlivých předmětů nebo vedoucí studijních skupin, odpovědný pracovník ze školského poradenského zařízení, asistent učitele, rodiče dítěte a další přizvaní odborníci – podle individuálních potřeb dítěte. Za zpracování odpovídá ředitel školy.“*²⁷ Podle § 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných²⁸ je individuální vzdělávací plán vypracován nejpozději do 1 měsíce po nástupu žáka a doplňován může být během roku dle potřeby.

Individuální vzdělávací plán obsahuje *„údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění, údaje o cíli vzdělávání žáka, časovém a obsahovém rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbě pedagogických postupů, způsobu zadávání a plnění úkolů, způsobu hodnocení, úpravě konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria, vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a rozsah práce; u žáka střední školy se sluchovým postižením a studenta vyšší odborné*

---

²⁵Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.

²⁶Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

²⁷ZÍKOVÁ, Tereza. *Individuální vzdělávací plán* [online]. 2010 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.inkluzi.cz/clanek-13/individualni-vzdelavaci-plan>.

²⁸Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

*školy se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah, případně další úprava organizace vzdělávání, seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek, jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka, návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává, předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu, závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.*²⁹

2.2.6 Asistent pedagoga

Podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících³⁰ je asistent pedagoga pedagogický pracovník, „*který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace.*“³¹

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání³² vymezuje předpoklady pro výkon práce asistenta pedagoga. Jsou jimi plná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává, bezúhonnost, zdravotní způsobilost, znalost českého jazyka.³³

Mezi hlavní činnost asistenta pedagoga patří pomoc žákovi/studentovi přizpůsobit se školnímu prostředí. Je nápomocný pedagogickým pracovníkům a pracuje pod jejich

---

²⁹Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

³⁰Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících [online]. MŠMT, 2015 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-lednu>.

³¹Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících [online]. MŠMT, 2015 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-lednu>.

³²Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.

³³Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.

vedením. Patří do pedagogického týmu a pomáhá vytvářet individuální vzdělávací plán a zlepšovat komunikaci mezi žáky a zákonnými zástupci.

Funkci asistenta pedagoga zajišťuje ředitel školy, který sám stanovuje týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti, a to v rozmezí od 20 do 40 hodin týdně podle potřeby žáka/studenta.³⁴

Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga se dělí na dvou úrovních. První je pro vyšší úroveň činnosti, při které musí mít asistent pedagoga úspěšně dokončené střední vzdělání s maturitou a k tomu odpovídající pedagogické vzdělání. Podle § 20 ze Zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (ve znění zákona č. 198/2012) jde o střední školy, vyšší odborné školy a vysoké školy, které jsou zaměřené na pedagogiku nebo kurz pro asistenty pedagoga. Druhá úroveň je nižší úroveň činnosti, při které stačí asistentovi střední vzdělávání s výučním listem nebo jen základní vzdělání. Budoucí asistent je povinen absolvovat kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga.³⁵ Platová odměna asistenta pedagoga se pak liší podle vzdělání. Pohybuje se od 4. do 9. třídy. U 4. platové třídy se pohybuje platové ohodnocení okolo 9-10 000 Kč za měsíc při plném úvazku a u 9. třídy okolo 18-20 000 Kč za měsíc.³⁶

Podle Uzlové (2010) by měl mít asistent pedagoga kladný vztah k dětem, odborné znalosti, být empatický, asertivní, trpělivý, razantní, důsledný, kreativní, tvořivý, odpovědný, komunikativní, poučit se z rad a chyb, odborně růst.³⁷

---

³⁴Nariadení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků [online]. MŠMT, 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/narizeni-vlady-kterym-se-stanovi-rozsah-prime-vyucovaci-prime-vychovne-prime-specialne-pedagogicke-a-prime-pedagogicko-psychologicke-cinnosti-pedagogickych-pracovniku>.

³⁵Studium pro asistenty pedagoga celkem 147 hodin studia [online]. 2015 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: http://www.nidv.cz/aplikace/prihlasovani/kurzy_prihlasit.php?id_kurzu=43781.

³⁶Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících [online]. MŠMT, 2015 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-lednu>.

³⁷UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 66, 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.

2.2.7 Kompenzační pomůcky

Aby člověk se zrakovým postižením mohl správně číst, psát a komunikovat, používá tzv. kompenzační pomůcky, které mu pomohou zkvalitnit život v běžném životě, při studiu nebo práci. Kompenzační pomůcka je tedy nástroj, přístroj nebo zařízení, které je speciálně vyrobeno pro dané postižení a kompenzuje zrakovou vadu v oblastech, jakými jsou např. základní uspokojování životních potřeb, orientace v prostoru, schopnost pohybu či zpracování informací (Jesenský, 1992).

Kompenzační pomůcky Jesenský³⁸ (1992) dělí dle různých kritérií, a to např.:

- Pomůcky, které slouží k podpoře schopností nahrazujících vidění, tj. mluvící telefon či čtecí zařízení,
- reedukační pomůcky, které slouží k podpoře a zlepšení schopnosti poškozeného vidění, tj. např. kamerová lupa a monokulár,
- komunální a mikroorientační pomůcky, které nevidomému hlásí např. míru hladiny či teplotu,
- dopravní systémy, do kterých spadají např. zvukové majáčky, semaforey, informátory o jízdních řádech, slepecká hůl,
- informační a komunikační pomůcky, tj. počítačová technika či zvětšování tisku
- didaktické pomůcky, tj. tzn. reliéfní mapy a obrázky.

Jako další pomůcka může být i speciálně vycvičený vodící pes. Kompenzační pomůcky si mohou zrakově postižení hradit sami či s podporou zdravotní pojišťovny nebo na ně lze získat příspěvek dle zákona č. 329/2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.³⁹ Další možnost získání podpory je oslovit neziskové organizace a nadace, které se zabývají problematikou zrakově postižených. Jsou to např. Nadační fond Českého rozhlasu jménem s názvem Světluška, Nadace Leontýnka nebo Konto Bariéry.

---

³⁸JESENSKÝ, Ján. *Rehabilitace zrakově postižených a způsoby její realizace*. Praha: Aeterna, 1992, s. 31, 96 s. ISBN 80-900-9501-1.

³⁹Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů [online]. 2011 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>.

Tyto nadace umožňují zrakově postiženým integraci do společnosti a rozdělují mezi ně prostřednictvím jednotlivých projektů finanční prostředky a nefinanční dary.

2.2.8 Školská poradenská zařízení

Podle § 116 jsou „školská poradenská zařízení zajišťují pro děti, žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, poskytují odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání.“⁴⁰

Do školských poradenských zařízení patří pedagogicko-psychologická poradna (PPP) a speciálně pedagogické centrum (SPC).

Pedagogicko-psychologická poradna (PPP) pomáhá dětem a žákům od 3 let až do ukončení středního, popř. vyššího odborného vzdělání. Využívá formu individuální i skupinové práce. Podle vyhlášky č. 72/2005 Sb., poskytují pedagogicko-psychologické poradny psychologické poradenství při výchově a vzdělávání žáků. Služby se poskytují zadarmo. Pedagogickými pracovníky jsou psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Pedagogicko-psychologické poradny se věnují syndromu ADHD, školní zralosti a specifickým poruchám učení.⁴¹

Speciálně pedagogické centra (SPC) je tvořen týmem pracovníků a to psychologem, speciální pedagog a sociálním pracovníkem, kteří při své činnosti spolupracují s oftalmology⁴² a rehabilitačními pracovníky. Pracují též se žáky ve věku od 3 do 19 let.

---

⁴⁰Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.

⁴¹Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>.

⁴²Oftalmolog – oční lékař.

Slovník cizích slov: Oftalmolog [online]. 2015 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=oftalmolog&typ=0>.

Dle vyhlášky č. 72/2005⁴³ zajišťují SPC pro zrakově postižené tyto speciální činnosti:

- Psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku zrakových funkcí,
- rozvoj zrakových funkcí a zrakovou stimulaci,
- metodickou pomoc, konzultaci s pedagogy a rodiči,
- výcvik specifických činností a dovedností,
- nácvik používání kompenzačních pomůcek,
- propedeutiku čtení a psaní bodového písma (Braillova písma) či černotisku,
- metodickou činnosti a přípravu ke čtení a psaní zvětšeného černotisku,
- nácvik podpisu,
- pomoc a příprava důležitých podkladů pro integraci zrakově postižených,
- pomoc s nácvikem prostorové orientace a samostatného pohybu,
- realizace jednodenních diagnostických pobytů pro děti předškolního věku,
- sociálně právní poradenství,
- metodické vedení asistentů pedagogů.⁴⁴

Spolupracují s ostatními pracovišti pro zrakově postižené, jako jsou např. Sjedená organizace nevidomých a slabozrakých⁴⁵ (SONS), TyfloCentrum⁴⁶ nebo Středisko rané péče EDA⁴⁷. Následující tabulka uvádí výčet SPC pro zrakově postižené v České Republice.

---

⁴³Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>.

⁴⁴Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené [online]. [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.zrak.opava.cz/spc.html>.

⁴⁵Sjedená organizace nevidomých a slabozrakých [online]. SONS, 2000. [cit 15. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.sons.cz/>.

⁴⁶TyfloCentrum Praha [online]. TyfloCentrum, 2000. [cit 15. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.praha.tyflocentrum.cz/>.

⁴⁷Středisko rané péče EDA [online]. Středisko rané péče EDA, 2000. [cit 15. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.eda.cz/>.

Tab. č. 3: SPC pro zrakově postižené v České republice

Název školy	Adresa
SPC při Základní škole pro zrakově postižené ⁴⁸	Náměstí Míru 19, Praha 2, 120 00
Škola Jaroslava Ježka, SPC při Mateřské škole, základní škole a praktické škole pro zrakově postižené ⁴⁹	Loretánská 19, Praha 1, 110 00
SPC při Základní škole a Mateřská škola pro zrakově postižené a vady řeči ⁵⁰	Lazaretní 25, Plzeň, 312 00
SPC při Základní škole pro zrakově postižené ⁵¹	Havlíčková 1, Opava, 746 01
SPC při Základní škole a Mateřská škola v Liberci ⁵²	Tyršova 1, Liberec, 460 01
SPC při Střední škole, základní škole a mateřská škola pro zrakově postižené ⁵³	Kamenomlýnská 2, Brno, 630 00

⁴⁸*Speciálně pedagogické centrum při Základní škole pro zrakově postižené* [online]. [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.skolazrak.cz/index.php?type=Post>.

⁴⁹*Speciálně pedagogické centrum* [online]. [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.skolajj.cz/specialne-pedagogicke-centrum-1404042059.html>.

⁵⁰*Speciálně pedagogické centrum* [online]. [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.zrak-plzen.cz/puvodni-obsah-stranek/specialne-pedagogicke-centrum>.

⁵¹*Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené* [online]. [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.zrak.opava.cz/spc.html>.

⁵²*Speciálně pedagogické centrum, Základní a Mateřská škola při nemocnici Liberec* [online]. [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.zsnemlib-spc.cz/spc.html>.

⁵³*SPC při Střední škole, základní škole a mateřská škola pro zrakově postižené* [online]. [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/index.php?s=spc>.

2.3 Speciální vzdělávání zrakově postižených

V této kapitole bude vysvětlen pojem speciální vzdělávání a popsána jeho specifika. Část této kapitoly se bude zabývat popsáním výhod a nevýhod speciálního školství, uvede druhy škol a jejich zaměření. U každého druhu (mateřská, základní a střední škola) bude uvedena jedna konkrétní pražská škola, na které blíže popíšeme její speciální vzdělávání zrakově postižených žáků/studentů.

2.3.1 Speciální vzdělávání

Speciální vzdělávání je dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných reprezentováno školami, které jsou určeny výhradně žákům/studentům s určitým postižením. Dle § 2 se speciální vzdělávání „*poskytuje žákům, u kterých byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením a jejich rozsah a závažnost je důvodem k zařazení žáků do režimu speciálního školství.*“⁵⁴

2.3.2 Specifika vzdělávání žáka/studenta se zrakovým postižením

Každý žák/student má podle rozsahu jeho speciálně vzdělávacích potřeb upravenou formu i obsah vzdělávání. „*Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.*“⁵⁵

Slowík (2007) vysvětluje, že u žáků/studentů se zrakovým postižením je důležité se držet při vzdělávání určitých zásad, které mu pomohou při jeho kompenzaci. Mezi materiální pomůcky dostupné všem můžeme zařadit např. fixy se silným linerem nebo barevné fólie.

---

⁵⁴Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

⁵⁵Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

Žákovi/studentovi pomohou různé kombinace barev k určení lepší orientace a „zlepšení zrakového vnímání (např. žlutá křída na zelenou tabuli).⁵⁶

Mezi zásady speciálního vzdělávání patří intenzita světla (nesmí žáka/studenta oslňovat), příjemné klima ve třídě jako je „příjemná pokojová teplota (potřebná pro optimální schopnost hmatového vnímání)“⁵⁷, zajištění klidu ve třídě a jako poslední zajištění vhodného místa „pro bezpečný pohyb a snadnou orientaci.“⁵⁸

2.3.3 Výhody a nevýhody speciálního vzdělávání

Jak už bylo popsáno v kapitole o integraci, speciální vzdělávání má také své výhody a nevýhody. Ty jsou vymezeny v následující tabulce č. 4.

Tab. č. 4 – Výhody a nevýhody speciálního školství

Výhody speciálního vzdělávání	Nevýhody speciálního vzdělávání
Kvalifikace speciálních pedagogů	Odloučení dítěte od rodiny v útlém věku (mateřské školy s internátem)
Školy mají k dispozici speciální pomůcky např. učebnice v Braillově písmu, interaktivní mapy, apod.), speciální osvětlené ve třídě, speciální školní lavice se sklopnou deskou (viz příloha č. 5, 6 a 7)	Žák má kamarády jen ve škole a nevyskytuje se v jiném prostředí než je škola a internát

⁵⁶SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 65, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.

⁵⁷SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 65, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.

⁵⁸SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 65, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.

2.3.4 Druhy škol se speciálním vzděláváním

Dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných existují v České republice pro zrakově postižené žáky a studenty tyto školy:

- Předškolní vzdělávání – mateřská škola pro zrakově postižené,
- základní vzdělávání – základní škola pro zrakově postižené,
- střední vzdělávání – střední škola pro zrakově postižené (střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště pro zrakově postižené, praktická škola pro zrakově postižené, gymnázium pro zrakově postižené, střední odborná škola pro zrakově postižené),
- konzervatoř pro zrakově postižené,
- vyšší odborné školy a vysoké školy,
- celoživotní vzdělávání, rekvalifikační kurzy nebo vzdělávací školení.

Mateřské školy mají za úkol rozvíjet potřeby dětí, vést je k samostatnosti a sebeobsluze. Mateřské školy pro zrakově postižené se zaměřují i na smyslovou a pohybovou výchovu a orientaci v prostoru. „*O přijetí dítěte rozhoduje ředitel příslušné mateřské školy pro zrakově postižené na základě žádosti zákonného zástupce a vyjádření speciálně pedagogického centra, případně jiných poradenských pracovišť.*“⁵⁹ Všechny aktivity směřují k přípravě na vstup do základní školy a k všestrannému rozvoji dítěte. Např. Mateřská škola Jaroslava Ježka zahajuje hravou formou výuku speciálních dovedností a rozvíjí „*kompenzační smysly s cílem zvyšovat samostatnost a soběstačnost dětí zejména při jídle, osobní hygieně, oblékání, komunikaci apod. Podle individuálních potřeb provádí zrakovou terapii, logopedickou péči, základy prostorové orientace a samostatného pohybu a snaží se u dětí včas podchytit hudební nadání.*“⁶⁰

Základní školy seznamují žáky s dovednostmi potřebnými pro život. Mezi tyto dovednosti patří např. prostorová orientace, nácvik chůze s bílou holí, práce

⁵⁹STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Integrace a formy alternativního vzdělávání u žáků se zrakovým postižením* [online]. 2015 [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-se-zrakovym-postizenim/integrace-a-formy-alternativniho-vzdelavani-u-zaku-se-zrakovym-postizenim.shtml>.

⁶⁰Mateřská škola pro zrakově postižené Jaroslava Ježka [online]. [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.skolajj.cz/materska-skola-1404042034.html>.

s kompenzačními pomůckami nebo čtení a psaní Braillova písma. Klima ve třídě je přizpůsobeno potřebám zrakově postižených žáků (intenzita světla, kontrast, popisky v Braillově písmě nebo zvětšeném černotisku). Základní škola pro zrakově postižené na Náměstí Míru „*poskytuje vzdělávání podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s úpravami pro žáky se zrakovým postižením, zpracovaného podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, zajišťuje individuální přístup ke každému žákovi v malém třídním kolektivu, zajišťuje výuku předmětu speciální péče (návlek a rozvoj zrakového vnímání, sluchového vnímání, podpora motorických funkcí, návlek a vedení při práci s optickými pomůckami, zaměření na zrakovou hygienu, relaxační metody a postupy), zajišťuje výuku prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených, podporuje psaní bodovým písmem (Braillovým písmem), hraní na hudební nástroj, zajišťuje logopedické nápravy a bezbariérový přístup.*“⁶¹

Střední školy přinášejí zrakově postiženým obory, které jsou ukončeny výučním listem (knihař, masér, košíkář, čalouník), závěrečnou zkouškou (obchodní škola) nebo maturitní zkouškou (obchodní akademie, gymnázium, sociální činnost).

Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené⁶² nabízí tři maturitní obory (Gymnázium, Obchodní akademie, Sociální činnosti) a obor ukončený závěrečnou zkouškou (Obchodní škola). Při škole je k dispozici i internát, který je určen pro studenty žijící po celé republice. Ke škole patří i přidružený občanský spolek, který nese název Viděno hmatem⁶³. Hlavním smyslem tohoto spolku je překonávat bariéry zrakově postižených. Pomoc je zprostředkována zejména aktivní formou, tj. organizací sportovních a kulturních volnočasových aktivit. V roce 2014/2015 spolek pořádal velkou škálu aktivit, jako jsou např. literární toulky, maturitní ples, procházky Prahou, poznávací pobyt v Itálii apod.

Vysoké školy nabízejí pro studenty se speciálními potřebami služby a podporu zahrnující poradenství, půjčování speciálních pomůcek, apod. Univerzita Karlova podporuje studenty se zrakovým postižením tak, že jim „*zpřístupňuje audiozáznamy*

---

⁶¹Základní škola pro zrakově postižené [online]. Praha, 2014 [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.skolazrak.cz/index.php?type=Post>.

⁶²Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené [online]. [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/191>.

⁶³Viděno hmatem [online]. Viděno hmatem, 2000. [cit. 15. 11. 2014]. Dostupné z: <http://videnohmatem.brailnet.cz/>.

a studijní materiály, poskytuje hmatové dokumenty a hmatovou grafiku, asistenci při studiu, časovou kompenzaci, prostorovou orientaci, individuální výuku.“⁶⁴

Každý zrakově postižený student má nárok na modifikaci přijímacího řízení, modifikaci studijních podmínek v průběhu studia a na klíčové podpůrné služby. Mezi ně patří již zmíněná asistence při studiu a digitalizace studijních textů. Asistence při studiu pomáhá studentům se zrakovým postižením v přípravě na přednášku, při doprovodu do školy, doučování, pořizování studijních materiálů, při zápisu přednášky, apod.

Studijní materiály poskytuje Carolina – středisko digitalizace studijních zdrojů,⁶⁵ které je zřízeno Informačním, poradenským a sociálním centrem. Středisko nabízí svým klientům využití počítačů, které mají nainstalované speciální softwary pro zrakově postižené. Hlavním cílem této organizace je digitalizace knih a jejich následné zveřejnění v centrálním katalogu. Další službou, kterou Carolina svým klientům zajišťuje, je bezplatný tisk Braillova písma a černotisku.

---

⁶⁴*Podpůrné služby - zrakové postižení* [online]. 2015 [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-6749.html>.

⁶⁵*Carolina – středisko digitalizace studijních zdrojů* [online]. 2015 [cit. 9. 1. 2016]. Dostupné z: <http://ipsc.cuni.cz/IPSC-148.html>.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části prezentuji případovou studii u jednoho respondenta, která byla zpracována od jeho narození po současnost. V kvalitativním výzkumu jsem spolupracovala s jeho rodinou. Dotazovaný byl vybrán na základě toho, že mu byla v 10 letech diagnostikována zraková vada a během vzdělávacího procesu prošel integrací a speciálním vzděláváním. Přemýšlela jsem i nad tím, zda nebude lepší porovnávat vybraného respondenta s respondentkou, u které v rámci integrace působím na Vyšší odborné škole jako asistent pedagoga, ale jeho situace se mi zdála zajímavější.

3.1 Cíl práce

Hlavním cílem této práce je komplexně popsat možnosti a průběh integrace a speciálního vzdělávání u vybraného respondenta po celou dobu jeho vzdělávacího procesu.

3.2 Struktura práce

Byly vymezeny následující úkoly práce:

- Vyhledat a prostudovat všechny dostupné zdroje, včetně zahraničních, které se týkají tématu bakalářské práce,
- strukturovat obsah práce, vymezit stěžejní témata a stanovit cíl praktické části,
- definitivně vybrat respondenta, který bude předmětem případové studie,
- sestavit otázky týkající se dané problematiky, otázky určené dotazovanému a jeho příbuzným,
- provést rozhovory na daná témata,
- provést sběr a zpracování dat,
- interpretovat výsledky.

3.3 Typ výzkumu

Byl proveden kvalitativní výzkum, který byl aplikován na jednoho dotazovaného a jeho příbuzné. Výzkum se zaměřuje hlavně na to, jak jedinci či skupiny na daný problém nahlízejí. Takový typ výzkumu nevyužívá žádné statistické metody a techniky. Cílem kvalitativního výzkumu je hlubší porozumění zkoumané skutečnosti.

3.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Jako výzkumný vzorek byla zvolena osoba se zrakovým postižením. Respondent se narodil v roce 1993 a jeho zraková vada se projevila během 10. roku života. Otázky ohledně porodu a jeho dětství byly kladeny matce a otci. Respondentovi byly kladeny otázky se zaměřením na jeho vzdělávání v mateřské, základní, střední a vysoké škole.

Řešení práce bylo pro přehlednost rozděleno na zlomové body v oblasti vývoje a v oblasti jeho vzdělávání a to následovně:

- a) Těhotenství, porod, šestinedělí matky až do 3 let respondenta,
- b) mateřská škola,
- c) základní škola,
- d) střední škola,
- e) vysoká škola.

3.4 Použitá metoda výzkumu

Pro získání informací byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Pro přesnější a kvalitnější výsledky jsem si odpovědi zaznamenávala do předem připravených listů, které sloužily výhradně k účelům zpracování praktické části bakalářské práce. Rozhovory byly realizovány s každým dotazovaným zvlášť, aby bylo zajištěno klidné prostředí pro správné porozumění otázek a pro koncentraci tazatele.

Sběr dat probíhal půl roku, a to od září 2015 do února 2016. Všem zúčastněným byl vysvětlen cíl a smysl výzkumu. Ze všech získaných informací byly uvedeny zlomové body v životě dotazovaného, které byly popsány v přehledu a interpretaci výsledků kvalitativního

výzkumu. Získané informace od dotazovaných (formou rozhovoru) budou do textu vkládány tak, aby dokreslily dané období respondentova života.

3.5 Případová studie

3.5.1 Osobní anamnéza

Jméno a věk: Jakub, 22 let

Vzdělání:

- Mateřská škola (běžný typ) v menší obci
- Základní škola v menší obci (integrace)
- Střední škola: Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené (speciální vzdělávání)
- Vysoká škola:

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, bakalářský obor

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, magisterský obor

Zaměstnání:

Léčebna Dr. L. Filipa, Poděbrady

3.5.2 Rodinná anamnéza

Informace ohledně rodinné anamnézy, získané na základě rozhovorů s rodinnými příslušníky respondenta, jsou popsány níže.

Matka

Hospodářka a vedoucí kuchyně

Zdravotní problémy: celiakie, osteoporóza, skolióza, chudokrevnost, bez zrakové vady

Matčin otec má stejnou zrakovou vadu jako dotazovaný

Matčina matka má problém s vysokým tlakem a cholesterolem, bez zrakové vady

Otec

Truhlář, modelář

Zdravotní problémy: vysoký cholesterol, vysoký tlak, problémy s obnovováním kůže, bez zrakové vady

Otcova matka již nežije. Zemřela na rakovinu.

Otcův otec již nežije. Zemřel na rakovinu.

Sestra

Studentka na Vysoké škole chemicko-technologické

Zdravotní problémy: astma bronchiale, porucha imunity, chudokrevnost, bez zrakové vady

Vztahy v rodině

Rodina úplná, rodiče podporují syna ve všech směrech

Ekonomické a bytové podmínky

Dobrá úroveň

Zlomové okamžiky v rodině

Jakubovi je diagnostikována meningitida v 2,5 roce

V 10 letech je Jakubovi diagnostikováno těžké zrakové postižení

Jakub jde ve svých 15 letech na Střední školu pro zrakově postižené

Jedná se o internátní školu. Matka nese těžce odloučení Jakuba od rodiny

3.5.3 Těhotenství, porod, šestinedělí matky až do 3 let respondenta

Matka během těhotenství neprodělala žádné nemoci. Chodila pravidelně na kontroly ke gynekologovi. Porod proběhl v pořádku během 38. týdne těhotenství v roce 1993. Po porodu měří Jakub 50 cm a váží 3 kg. Během šestinedělí dítě prodělalo novorozeneckou žloutenku. Matka chodí na pravidelné kontroly k pediatrovi. Vývoj dovedností dítěte je přirozený. V 11. měsíci dítě začíná chodit. Matka i otec kladou důraz na čtení pohádek před spaním.

Zlomový bod v 2,5 letech respondenta

Dítěti je diagnostikována meningitida. Pobytem v nemocnici, který trval 1 měsíc, je dítě odloučeno od matky. Důsledek odloučení je odmítání jídla, později se lépe přizpůsobí.

3.5.4 Mateřská škola

Do mateřské školy chodí dítě od 3 do 6 let. Navštěvuje mateřskou školu běžného typu v malé obci. Ze začátku je odloučení od matky složitější, ale postupem času si dítě zvyká. Mateřská školka se nachází kousek od rodinného domu rodiny. Dítě se vyvíjí přirozeně.

Společným záměrem mateřské školy je, aby se děti cítily šťastně, spokojeně a bezpečně. Respektují jedinečnost, možnosti a individualitu každého dítěte. Snaží se je rozvíjet v oblasti psychické, fyzické i sociální.

Dovednosti

Ve třech letech: stojí na jedné noze, opakuje krátkou povídku, dokáže zazpívat jednoduchou písničku, rozeznává základní barvy.

Ve čtyřech letech: kreslí kruhy, hlavonožce (vývoj kresby přirozený), s matkou a otcem rád prohlíží a čte knížky, chodí už od čtyř let s otcem na rybářský kroužek.

V pěti letech: pomáhá matce, kreslí reálnou postavu, nemá problémy s výslovností, rád hraje stolní hry, dokáže si např. zavázat tkaničku.

V šesti letech: odklad není doporučen, s přípravou do základní školy nemá problém, jeho znalosti, schopnosti a dovednosti jsou na dobré úrovni, v roce 1999 nastupuje do 1. třídy základní školy běžného typu.

Rozhovor s dotazovaným

Pamatujete si, jak na Vás působila mateřská školka? Byl jste v ní rád?

Ano, nejvíce mě bavily aktivity venku na zahradě. Paní učitelky mě nutily do jídla, které jsem nechtěl.

Jak dlouho jste tam každý den byl?

Ze začátku jsem chodil z mateřské školy po obědě. Když do ní nastoupila i moje sestra, vyzvedávala nás společně babička. Ve školce jsem trávil denně od 7:30 – 13:30.

Pamatujete si na nějaký zlomový okamžik?

Ne.

Máte ze školky nějaké kamarády, s kterými se bavíte i dnes?

Ano, několik.

3.5.5 Základní škola

Jakub nastupuje do běžné základní školy v roce 1999. Je mezi nejlepšími žáky ve třídě. Učí se převážně s matkou. Počítání, psaní a čtení je bez problému. Otec se do vzdělávání dětí (respondenta a jeho sestry) moc nezapojuje. Matka ho zkouší, pomáhá mu s úkoly a podporuje ho. První, druhý, třetí a čtvrtý ročník byl srovnatelný s běžným vývojem dítěte.

Zlomový bod v 5. ročníku ZŠ (respondentovi je přibližně 10 let)

Během velkých prázdnin si respondent stěžuje na zhoršenou schopnost čtení. Rodiče tuto situaci nejprve řeší s oftalmologem, který předepisuje dotazovanému běžnou brýlovou korekci. Ta však nepomohla. Oftalmolog respondenta posílá na vyšetření do oftalmologické ambulance, kde podstoupil různá vyšetření, na základě kterých mu byla diagnostikována zraková vada. Dotazovaný je od roku 2003 registrován v Centru zrakových vad (CZV) v Motole v Praze a navštěvuje ho dodnes.

Lékařská zpráva z CZV

Diagnóza oční vady

Degeneratio centralit retinaebilat. – Astigmatismus myopicuscomp. rectusbilat.

Jedná se o zrakovou vadu, která je v pásmu těžce slabého zraku. Tento stav je trvalý, nemění se. Vzhledem k povaze a stupni zrakového postižení nelze očekávat zlepšení zrakových funkcí, naopak nelze vyloučit možnost další progrese.

Jedná se o zrakovou vadu, která omezuje orientační schopnosti pacienta, doprovod jiné osoby nutný všude v neznámém prostředí. Pacient vidí také špatně i do blízka, s běžnou korekcí není schopen čtení textu běžné velikosti písma, musí používat kompenzační pomůcky pro osoby se zrakovým postižením a pomůcky speciální optiky. Zraková vada je chromozomálně dědičná.

Rozhovor s dotazovaným

Můžete mi přesně popsat, jak se vada projevuje?

Jedná se o vadu centrálního vidění, to znamená, že střed obrazu nevidím a vše okolo mám mírně rozmazané. Nedokážu zaostřit běžné detaily a přechody světla. Jsem světloplachý i šeroslepy (viz obrázek č. 3 – Zraková vada).

Obrázek č. 3 Zraková vada⁶⁶

Jedná se o ilustrativní situaci, jak Jakub vidí malého chlapce držícího v ruce fotbalový míč.

Po zjištění respondentovy vady se muselo dosavadní základní vzdělávání lehce uzpůsobit jeho speciálním potřebám.

První návštěva speciální pedagožky ze SPC na základní škole

14. října 2003, tj. 1. pololetí 5. ročníku

V poslední době se u klienta rozvinula centrální degenerace sítnice. Toto onemocnění ovlivňuje možnosti zrakové práce zejména do blízka (čtení), může ztrácet orientaci při oslnění. Pro samotného klienta i jeho okolí je to velká změna, která se v tomto případě neprojevovala postupně, ale zapůsobila najednou.

Žák má možnost i nadále navštěvovat školu, ve které zahájil školní docházku a na kterou si už zvykl. I s jeho handicapem může být dále zapojen ve třídě a praktikovat činnosti, které dělal doposud (fotbal, kolo).

---

⁶⁶Zraková vada [online]. 2011 [6. 2. 2015.].

Dostupné z: http://www.eye-t.cz/aktualne/2011/11_03_07_prednaska_o_zrakovych_vadach.php.

Při jeho vadě je potřeba používat speciální optické a neoptické pomůcky, které mu budou kompenzovat jeho omezení. Z CZV je vybaven monokulárem. Ten je určen hlavně ke sledování předmětů do dálky, s připojením podstavce slouží i ke čtení. Rodina projednává žádost o finanční příspěvek na kamerovou TV lupu. Toto zařízení slouží ke čtení a prohlížení předmětů a umožňuje je zvětšit až 24x.

Samotná jeho zraková vada představuje výpadek zrakového pole v centru (u obou očí) tzn., že neuvidí najednou ani celé slovo. Čtení je pro něj velice namáhavou záležitostí.

SPC doporučuje tyto neoptické pomůcky:

- Psaní mikrofixem (liner 0,5 mm) – zanechává tučnou a kontrastní stopu,
- psaní do širokých řádek větším písmem, aby byl Jakub schopen po sobě text přečíst, diakritiku doplňovat hned, později by ji doplňoval s velkými obtížemi,
- na všechny předměty je vhodné volit formát sešitů A4, nelinkovaný, při psaní používat podložku,
- upravení pomůcek v geometrii – rysku na trojúhelníku obtáhnout černým lihovým fixem, aby při používání vyznačení vydrželo, stejným způsobem vyznačit měřítko na trojúhelníku a pravítku – obtáhnou čárky vyznačující centimetry, používat barevná pravítka a trojúhelníky (kontrast s bílou barvou papíru), při rýsování SPC doporučuje tolerovat nepřesnost až 0,5 cm,
- na mapě obtáhnout barevným fixem hlavní linie – hranice, hlavní řeky, orientační body, např. hlavní města (body nikoliv jejich názvy).

Závěr první návštěvy speciální pedagožky ze SPC

V předmětech, kde se potřeba pracovat s textem je dobré žákovi zvětšovat písmo na kopírce. Tento text by se měl snažit číst pomocí lupy do ruky. Text, který má formát A5 zvětšit na A4 a A4 na A3. S učebnicemi na přírodovědu, vlastivědu by mohl doma pracovat s pomocí TV lupy – přečte si text, prohlédne si obrázky, apod. Zvětšovat by potřeboval i učebnici cizího jazyka, hlavně slovíčka, aby byl schopen je přepisovat samostatně a poté po sobě správně přečíst. Slovíčka by se měl učit i s podporou zraku.

Doporučení speciální pedagožky ze SPC

Přestože je pro žáka zraková práce velmi namáhavá a vyčerpávající, je vhodné pouze omezit její množství, ale rozhodně ji nevynechávat. Neměl by pracovat jen kompenzačními smysly, v jeho případě hlavně sluchem.

Po první návštěvě byl žák zaregistrován ve Speciálním pedagogickém centru na Praze 2, které spadá pod Základní školu pro zrakově postižené. Dotazovanému byla nabídnuta možnost přestoupit z běžné základní školy do Základní školy pro zrakově postižené na Náměstí Míru. On byl však doposud ve škole mezi nejlepšími, tak se rodiče, s doporučením a podporou speciální pedagožky, rozhodli pro integraci v dosavadní škole.

V SPC byl tedy vypracován odborný posudek, doporučení žáka k integraci a individuální vzdělávání plán. K odstranění či zmírnění negativních dopadů zrakového postižení na jeho výuku doporučuje SPC škole učinit tato základní opatření:

- *Individuální přístup vyučujících – delší časové limity při zrakové práci,*
- *pravidelné konzultace s rodiči žáka,*
- *přizpůsobení učebních textů,*
- *dodržovat pravidla zrakové hygieny (střídání zrakové práce do blízka a do dálky, sledovat ukázané předměty z potřebné vzdálenosti a potřebnou dobou, zabránit oslnění žáka)*
- *podporovat správné držení těla, procvičovat orientaci v prostoru,*
- *zapojovat žáka do všech činností běžné třídy, respektovat doporučení lékařů,*
- *v případě potřeby zajistit 1 hodinu týdně individuální výuky.*

Kompenzační pomůcky

- *Možnost využití kopírky se zvětšovací funkcí,*
- *speciální optika předepsaná lékařem,*
- *možnosti využití PC k přípravě materiálů pro výuku.*

Platnost posudku

Zraková vada má trvalý charakter, nelze předpokládat její zlepšení. Posudek je tedy platný po celou dobu školní docházky žáka.

Návrh snížení počtu žáků ve třídě

Není nutné.

Doporučení k sestavení IVP

platný od roku 2003, tj. 5. ročník

Vyučovací předmět:

Ve všech předmětech dodržovat individuální přístup, k žákovi, který spočívá ve sledování jeho zrakových možností a schopností.

Český jazyk – sledovat vhodnou velikost a kvalitu tisku ke čtení. Doplnovací cvičení případně zvětšovat pomocí kopírky. Psát psacím prostředkem s dostatečně kontrastní stopou.

Matematika – rýsovat mikrofixem nebo měkkou tužkou (kontrastní, dobře viditelná čára), mikrofix lze upnout i do kružítko (aplikátor). Při měření úseček tolerovat nepřesnosti cca do 0,5 cm.

Přírodověda, vlastivěda – ukázané předměty, mapy, tabulky sledovat z potřebné vzdálenosti a potřebnou dobu, kde je to možné, nechat žákovi např. přírodniny osahat. Zápis doporučuji psát do nelinkovaných sešitů A4 s podložkou. (Většinou se žáci naučí podložku využívat a mohou zvolit takovou šířku řádků, která jim vyhovuje). Mapy využívat informativně, nikoli jako základ učiva. Pomoci žákovi v orientaci na mapě určením základních orientačních bodů. Vyžadovat znalost směrů, oblastí, základních linií, nikoli jednotlivostí.

Pracovní výchova, výtvarná výchova – zapojit do všech činností běžné třídy, zvažovat a hodnotit možnosti žáka. Mít na paměti, že zrakové vnímání okolí je u žáka značně oslabeno.

Hodnocení a klasifikaci doporučuji provádět běžným způsobem s ohledem na výše uvedené skutečnosti. Žák má nárok na delší časové limity při veškeré zrakové práci.

Nezbytné kompenzační a učební pomůcky:

- Možnost využití kopírky se zvětšovací funkcí na formát A3,
- rozptýlené osvětlení pracovní plochy a všech prostor, kde se žák ve škole pohybuje,
- využití PC na přípravu materiálů k výuce,

- speciální optika předepsaná lékařem.

Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě:

Vzhledem k samostatnosti žáka není nutné snižovat počet žáků ve třídě. V nutném případě je možné řešit množství žáků ve třídě hodinami individuální péče.

Další důležité informace:

S žákem je třeba jednat citlivě, individuální péči nezdůrazňovat. Jeho samotného nemoc překvapila tím, jak rychle začal ztrácet zrakové funkce. Je důležité, aby se jeho činnost během dne co nejvíce podobala tomu, na co byl doposud zvyklý.

Spolupráce se zákonnými zástupci:

Doporučuji domluvit pravidelné konzultace rodičů s třídní učitelkou.

Podíl žáka na řešení problému:

Je vhodné vést žáka k samostatnosti, aby si uměl sám říci, co mu z hlediska zrakové práce vyhovuje.

Rozhovor s respondentem

Jak jste vnímal změnu kvality života v době projevení vady?

Kvalita života byla v té době výrazně snížena, ale postupem času jsem si na svou vadu zvykl a naučil se jí kompenzovat. Vnímal jsem omezení ve všech činnostech, které jsem do té doby provozoval.

Druhá návštěva speciální pedagožky ze SPC na základní škole

14. dubna 2004, tj. 2. pololetí 5. ročníku

Speciální pedagožka sledovala žáka v hodinách českého jazyka a angličtiny, hovořila s vyučujícími, ředitelem školy a matkou žáka.

Žáka zraková práce velice vysiluje a obraz má méně kvalitní. Dobře se orientuje v prostoru, ale práce do blízka (čtení a psaní) je podstatně horší. Jemu samotnému se zdá dosud dost energie, kterou na čtení i s kompenzačními pomůckami potřebuje, nepřiměřená, a proto často čtení vzdává a pracuje pouze sluchem. Netrénuje a tím postupně ztrácí vizuální paměť. Sluchovou paměť má výbornou.

Potřebuje vhodnou motivaci a potřebuje, aby ve škole byla jeho zraková práce podporována vhodnými podmínkami, tzn. nechtít po něm to, co nemůže zvládnout.

Největším problémem jsou pro žáka barevné rámečky v českém jazyce, které se mu čtou nejhůř a to i na TV lupě.

Závěr a doporučení:

Je důležité žákovi nechat dostatek času, aby si sám vytvořil způsob práce, který mu bude ve škole vyhovovat. SPC doporučuje žáka zařadit do předmětu „Práce na počítači“.

Třetí návštěva speciální pedagožky ze SPC na základní škole

15. listopadu 2004, tj. 1. pololetí 6. ročníku

Atmosféra v hodině, které se speciální pedagožka zúčastnila, nezajistila podmínky pro integraci ve vyučování zrakově postiženého žáka.

Při promyšlení náplně hodin je třeba vycházet z toho, že se Jakub musí spoléhat především na náhradní smysly – sluch, hmat. Co nejvíce musí zapojovat i zrak – jak mu to jeho schopnost vidění umožní. Je důležité, aby pomůcky, které učitel ukazuje celé třídě, dostal žák na chvíli na lavici a mohl si je prohlédnout zblízka nejen zrakem. Při zápisu na tabuli by měl učitel diktovat nahlas, co píše na tabuli, aby si mohl žák zaznamenávat do sešitu poznámky a psát podle sluchu. Cizí slova v anglickém jazyce je vhodné zkontrolovat.

Závěr a doporučení:

Velmi důležitá je pro žáka orientace na běžné klávesnici, měl by se rychle naučit psaní všema deseti. Při této činnosti nemusí pečlivě sledovat monitor a při tom se učí to, co pro život bude potřebovat.

Zlomové body v 6. ročníku

Rozhovor s respondentem

Byl pro Vás přestup z 1. stupně na druhý náročný?

Co se týká učiva, tak ne. Změnili se nám učitelé na různé hodiny. Byla to pro ně první zkušenost a měli s mojí speciální pedagožkou sezení každého půl roku. Tím pochopili, co zrakové postižení obnáší a jak mi situaci v běžné škole ulehčit.

A co se týká vztahů ve třídě?

Spolužáci si na mě zvykali a pomalu mě začínali přijímat. Bylo to těžké jak pro mě, tak pro ně. Byl jsem pro ně odlišný. Veškeré problémy s nimi jsem si vždy vyřešil sám.

Jak jste si zapisoval látku? A nebylo na Vás učiva hodně?

Látku jsem si psal, ale po sobě jsem ji nepřečetl. Matka mi v učení pomáhala a spolužáci mi chybějící látku vždy poskytl. Učiva bylo akorát. Tím, že jsem nemohl používat zrak, v hodinách jsem poslouchal a doma se učil sluchem. Veškeré zápisy mi předčítala matka.

Jak jste vypracovával domácí úkoly?

Domácí úkoly jsem vypracovával, pokud to šlo sám, pokud ne, tak s dopomocí své matky.

9. ročník

Výstupní hodnocení žáka na konci 1. pololetí školního roku 2007/2008:

Dosažená výstupní úroveň vzdělání – výborná ve všech předmětech.

Možnosti žáka a jeho nadání – žák má předpoklady dosáhnout vynikajících výsledků zejména v exaktních oborech. Žák projevuje nadání v těchto oborech a oblastech: matematika, přírodopis, fyzika, informační technika.

Předpoklady pro další vzdělávání nebo uplatnění žáka – žák má předpoklady pro další vzdělání.

Chování žáka v průběhu povinné školní docházky – bez problémů.

Další významné skutečnosti ve vzdělávání žáka – žák se zúčastnil matematické olympiády. Žák má zdravotní omezení – zraková vada.

Rozhovor s respondentem

Jaké předměty Vás nejvíce oslovily a jaké nejméně?

Nejvíce mě bavila matematika a chemie mě vůbec neoslovila.

Výběr střední školy

Jakubovi bylo v 5. ročníku nabízeno navštěvovat víceleté gymnázium. Vzhledem k tomu, že mezi 4. a 5. ročník mu byla diagnostikována zraková vada, tuto možnost nevyužil.

V 9. ročníku s ním SPC spolupracovalo při výběru školy a nabídlo mu Obchodní akademii pro zrakově postižené v Praze, na které složil přijímací zkoušky a následně v září roku 2008 nastoupil do 1. ročníku.

3.5.6 Střední škola

Respondent do speciální školy (Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené)⁶⁷ nastupuje v 15 letech na obor Obchodní akademie a přes týden je ubytován na internátě. V této škole se poprvé setkává se zrakově postiženými studenty a zjišťuje, jaké možnosti kompenzace existují. Obchodní akademie studentovi nabízí individuální přístup, menší počet žáků ve třídě, kvalitní materiální vybavení (poskytnutí učebnic, počítačové učebny se speciálními programy, regulace osvětlení, sklopné lavice, apod.) a volnočasové aktivity.

Rozhovor s Jakubem

Bylo pro Vás těžké opustit rodinu na týden? Odloučit se od ní?

Ze začátku jsem měl problém si zvyknout na režim internátu. Odloučení od rodiny jsem nijak nepociťoval, ale vím, že pro moji matku to bylo těžké.

V 1. ročníku se Jakub učí hospodařit s penězi a postupem času si zvyká na samostatnost. Po škole tráví volný čas s novými kamarády a zjišťuje, že v nich má velkou oporu. Vzhledem k tomu, že v letech 2008-2012 se mohl na tuto školu přihlásit i student bez zrakového postižení, má respondent ve třídě i zdravé studenty. Tuto situaci nazýváme obrácenou integrací. Na obchodní akademii student aplikuje své znalosti v oblasti matematiky a ty si dále prohlubuje. Mezi jeho nejoblíbenější předměty patří již zmíněná matematika a tělesná výchova. Ostatní předměty zvládá bez problému.

---

⁶⁷Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené [online]. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://goa.braillnet.cz/index.php?q=node/191>.

Průběh hodiny matematiky

Respondentův popis

Hodina matematiky probíhala 2x týdně. Probraná látka byla vždy zkoušena formou testu. Vzhledem k tomu, že jako těžce slabozraký neumím číst Braillovo písmo, při čtení učebnic mi pomáhala buď televizní lupa, nebo kapesní lupa. Během hodiny jsem si dělal poznámky na papír. Na této škole jsem se nemusel připravovat z hodiny na hodinu, protože mi stačilo během hodin poslouchat látku, a tím jsem si ji zapamatoval.

Nejprve nám byla látka vysvětlena, pak aplikována na učebnicový příklad a poté jsme měli za úkol vypracovat pár cvičení v učebnici. Další hodinu jsme hned na začátku tyto cvičení probírali a kdo nerozuměl, byly mu v konzultačních hodinách vysvětleny.

Rozhovor s dotazovaným

Bylo na Vás tempo ve speciálním školství pomalé?

Jak už bylo zodpovězeno u otázek základní školy. Byl jsem tam v integraci a speciální školství pro mě bylo na střední škole pomalejší. Postupem času jsem si na to zvykl a vše bylo v pořádku.

Školní rok 2011/2012 – 4. ročník

Po ukončení 1. pololetí 4. ročníku střední školy nastává pro Jakuba další zlomový bod v jeho životě. Ještě před absolvováním maturitní zkoušky se dotazovaný v únoru rozhoduje, zda půjde na vysokou školu či ne. Vzhledem k tomu, že už na základní škole měl velkou zálibu ve sportovních aktivitách, ať už šlo o fotbal, atletiku, apod., rozhodl se přihlásit na Univerzitu Karlovu na Fakultu tělesné výchovy a sportu. Zde si vybral dva obory, a to: Tělesná výchova a sport a Tělesná výchova a sport osob se specifickými potřebami. K přihlášce dodal i lékařskou zprávu z CZV a doporučení od SPC na Náměstí Míru.

Uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky

Student splňuje legislativní podmínky pro zařazení mezi žáky s přiznáním uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky.

Didaktický testy

- Navýšení časového limitu o 100 %,
- kompenzační pomůcky,
- formální úpravy didaktického testu (velikosti písma 26),
- elektronická verze testového sešitu,
- zápis odpovědí k didaktickému testu na počítači.

Písemná práce

- Navýšení časového limitu o 100 %,
- kompenzační pomůcky,
- formální úpravy didaktického testu (velikosti písma 26 bodů),
- psaní písemné práce na počítači,
- tolerance diagnostikovaných symptomů v písemném projevu.

Ústní zkouška

- Navýšení časového limitu o 100 %,
- kompenzační pomůcky,
- formální úpravy didaktického testu (velikosti písma 26 bodů),
- psaní přípravy na počítači,
- čtení přípravy z monitoru během vlastního zkoušení,
- tolerance diagnostikovaných symptomů v ústním projevu.

Rozhovor s Jakubem

Proč jste si nevybral ekonomické zaměření?

Vybral jsem si ještě třetí obor, a to Ekonomiku na Vysoké škole ekonomické. Podal jsem i přihlášku, připravoval jsem se i na přijímací zkoušky, ale nakonec se mi termín kryl a já se rozhodl pro sportovní zaměření.

V dubnu absolvuje talentové zkoušky na oba obory Fakulty tělesné výchovy a sportu.

Na začátku května skládá státní maturitní zkoušku ve společné části z předmětů: česká jazyk a literatura (chvalitebně) a matematika (výborně) a na konci května v profilové části z předmětů: ekonomika (chvalitebně), soubor odborných předmětů (chvalitebně) a písemné a elektronické komunikace (dobře).

Doporučení k uzpůsobení podmínek při konání přijímacích zkoušek na VŠ

zpráva ze SPC, ze dne 21. února 2012

Jakub je studentem se speciálními vzdělávacími potřebami, jeho zrakové funkce jsou sníženy do pásma těžké slabozrakosti. Je dlouholetým klientem našeho SPC pro zrakově postižené. V současné době studuje Obchodní akademii pro zrakově postižené. Ve škole pracuje s osobní kompenzační pomůckou (notebook se zvětšovacím programem ZoomText a s hlasovým výstupem) a také s tištěnými texty ve zvětšené velikosti (26 bodů při vytištění na počítači). Z důvodu trvalého zrakového postižení má přiznáno uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky, kterou bude skládat v letošním školním roce. SPC doporučuje zajistit obdobné podmínky také pro konání přijímacích zkoušek na vysokou školu.

Konkrétní doporučení jsou:

- **Pro písemné testy** – vytisknout ve velikosti 26 bodů, nejlépe bezpatkovým písmem, pod jednotlivými otázkami ponechat studentovi dostatek místa pro psaní odpovědi nebo mu umožnit vypracovat odpovědi na zvláštní papír – student píše větší velikostí písma. V případě testu s volbou odpovědi umožnit zatrhávat správné odpovědi přímo do testu. Druhou možností je připravit zadání písemné zkoušky v elektronické podobě a umožnit studentovi vypracovat ji na počítači, který je vybaven zvětšovacím programem ZoomText a hlasovým výstupem. Student vlastní notebook s touto výbavou, je na posouzení školy, zda by ho mohl při zkoušce použít. Pro vypracování písemné části zkoušek má student nárok na **navýšení časového limitu o 100 %**, doporučuji tuto časovou dotaci dodržet.
- při konání zkoušky je vhodné zajistit **správné osvětlení pracovního místa** studenta rozptýleným světlem, vyhovuje běžní nebo nižší intenzita osvětlení. Zamezit oslnění studenta, při přímém slunečním svitu použít žaluzie k lepším podmínkám jeho pracovního místa.
- **ústní zkoušku může student skládat bez omezení.**

Rozhovor s dotazovaným

Pomáhal Vám někdo s přípravou na maturitní zkoušku?

Už po ukončení 1. pololetí 4. ročníku jsem měl velkou oporu v kamarádce, která tentýž rok maturovala na gymnáziu. Společně jsme se připravovali na maturitní i přijímací zkoušky.

Po maturitních zkouškách respondent absolduje přijímací zkoušky na Fakultu tělesné výchovy a sportu, které obsahovaly test všeobecných znalostí. Již u přihlášky student žádal o modifikaci přijímacích zkoušek. Ta mu však nebyla poskytnuta. Na základě požadavku od SPC na Náměstí Míru měl být klientovi prodloužen čas na vypracování a měl mu být zvětšen list a arch, alespoň na velikost písma 26. Z tohoto důvodu nemohl student vypracovat test kvalitně a na základě neposkytnutí modifikace nebyl přijat.

Rozhovor s dotazovaným

Jak jste tuto situaci řešil?

Ihned po obdržení rozhodnutí o nepřijetí jsem volal na studijní oddělení Fakulty tělesné výchovy a sportu a řekl jsem jim, že mi nebyla uzpůsobena modifikace přijímacího řízení. Studijní referentka mi doporučila poslat přímo panu děkanovi (tzn. žádost o přezkoumání rozhodnutí o přijetí).

Žádost o přezkoumání rozhodnutí o přijetí

Vážený pane děkane,

na základě rozhodnutí o nepřijetí j. č. 1615/12 na Fakultu tělesné výchovy a sport, obor Tělesná výchova a sport osob se specifickými potřebami, v prezenční formě studia, podávám žádost o přezkoumání tohoto rozhodnutí.

Žádám, aby byly zohledněny níže uvedené důvody:

- *nedostatečně přizpůsobený test studijních předpokladů (velikost písma, nedostatek času)*

Podklady k přizpůsobení přijímacích zkoušek jsem dodal s přihláškou ke studiu a nebylo k nim přihlédnuto. Z tohoto důvodu jsem nedosáhl dostatečného bodového hodnocení a k přijetí mi chybělo 22 bodů.

Žádost a přezkoumání rozhodnutí o přijetí byla děkanem akceptována a na konci července byl respondent přijat.

3.5.7 Vysoká škola

Bakalářské studium

Jakub nastoupil na Univerzitu Karlovu v říjnu roku 2012. Ihned po nástupu na fakultu je registrován jako student se speciálními potřebami a jsou mu nabídnuty různé kompenzace. Na Univerzitě Karlově se v jeho případě jednalo o asistenci při studiu a digitalizaci studijních materiálů.

Asistenci při studiu mu poskytoval první rok jeho spolužák a od druhého ročníku jeho přítelkyně. Od prvního ročníku se stal klientem Caroliny – střediska pro digitalizaci studijních textů. Poskytované služby mu nejvíce pomáhaly při zpracování seminárních prací, samostudia a sběru informací na bakalářskou práci.

Student se musel každý semestr domluvit s přednášejícími na uzpůsobení studia a podmínek splnění předmětu. Pokud byl pro splnění předmětu požadován písemný test, byl text studentovi zvětšen nebo ho student mohl vypracovávat na počítači, ústní zkoušení proběhlo bez modifikace. Na kurzech (lyžařský, vodácký, turistický, apod.) nebyl student nijak omezen, tudíž nepotřeboval své studium modifikovat.

Během studia bakalářského programu student získává:

- 2012 – osvědčení o odborné způsobilosti: Osobní a kondiční trenér,
- 2013 – osvědčení o odborné způsobilosti: Vodní záchranář,
- 2014 – osvědčení o odborné způsobilosti: Masér pro sportovní a rekondiční masáže mimo oblast zdravotnictví.

Rozhovor s Jakubem

Měl jste na Univerzitě Karlově nějaký problém se studiem či profesory?

Ne, vždy šlo všechno uzpůsobit dle mých potřeb.

Jak jste zpracovával seminární práce?

Seminární práce jsem zpracovával za pomoci své přítelkyně, která mi byla oporou i během zkouškového období.

Jak se Vám psala bakalářská práce?

Byla to pro mě nová zkušenost. Hledání informací pro mě bylo velikou překážkou.

V únoru roku 2015 podává student přihlášku na navazující magisterské studium na Fakultě tělesné výchovy a sportu obor Aplikovaná tělesná výchova osob se specifickými potřebami v prezenční formě.

Státní zkoušky

Jakub absolvuje státní zkoušky v květnu roku 2015 a získává tak titul Bc.

Přijímací řízení na navazující magisterské studium se nekonalo z důvodu malého zájmu. Student byl přijat v kombinované formě na obor Aplikovaná tělesná výchova osob se specifickými potřebami.

Po absolvování bakalářského studia si respondent hledá práci na plný úvazek a od července nastupuje do Léčebny Dr. Filipa v Poděbradech.

Současnost

V současné době Jakub studuje na Fakultě tělesné výchovy a sportu v kombinované formě. Na plný úvazek pracuje v Léčebně Dr. Filipa v Poděbradech, kde mu byla smlouva prodloužena do 31. ledna 2017. V únoru absolvoval další kurz, tentokrát pod názvem Kineziotapping. Nyní hodnotí svou úroveň kvality života jako průměrnou.

3.5.8 Kompenzační pomůcky respondenta

V této kapitole budou uvedeny kompenzační pomůcky a celková podpora respondenta. Už od doby kdy žákovi byla diagnostikována zraková vada, měl možnost získat různé kompenzace, které by mu pomohly v běžném životě a ve vzdělávacím procesu. Kompenzační pomůcky, které dostal v CZV byly hrazeny pojišťovnou. Šlo o kapesní lupu a kapesní dalekohled. V té době byla žákovi přiznána a státem hrazena televizní lupa, kterou již v dnešní době nepoužívá. Rodiče žádali v roce 2003 o příspěvek na péči, ale byl zamítnut.

Rozhovor s matkou

Když byl příspěvek zamítnut, zkoušeli jste se odvolat?

Ano, zkoušeli, ale bohužel byl opět zamítnut. Od té doby jsme se o příspěvky nestarali a našeho syna jsme brali jako zdravého.

Zlomový bod: vstup na střední školu

V době kdy student nastupuje na střední školu, se dozvídá, jaké kompenzační pomůcky jsou k dispozici a co je potřeba k jejich získání udělat.

V roce 2009 dostává Jakub **průkaz ZTP** (viz příloha č. 3 a 4) a získává tak nárok na „*bezplatnou dopravu pravidelnými spoji místní veřejné hromadné dopravy (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem) a slevu 75% jízdního ve druhé vozové třídě osobního vlaku a rychlíku ve vnitrostátní přepravě a slevu 75% v pravidelných vnitrostátních spojích autobusové dopravy.*“⁶⁸

Invalidní důchod

Rozhodnutí

Česká správa sociálního zabezpečení rozhodla ve věci žádosti o invalidní důchod takto: Podle ustanovení paragrafu 38 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů se od 21. 1. 2011 přiznává invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně.

---

⁶⁸Průkaz ZTP [online]. 2011 [13. 3. 2015.].

Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dzp/prukaz>.

Příspěvek na péči

Žadatel získává od roku 2011 příspěvek na péči druhého stupně.

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Od roku 2008 získává respondent příspěvek na digitální záznamník se speciálním softwarem, o který může žádat jednou za 5 let.

Od roku 2012, kdy student nastoupil na Univerzitu Karlovu, má možnost zapůjčit si různé kompenzační pomůcky. Tuto možnost využil v roce 2013. Jednalo o notebook se speciálním programem Magic a v roce 2015 žádá o iPad.

Od roku 2013 student zažádal i o stipendium Konta Bariéry, které pobírá dodnes. Jedná se o stipendium určené pro „*středoškoláky a vysokoškoláky z řad těžce zdravotně handicapovaných studentů. Vysokoškolákům je vyplácen měsíční příspěvek ve výši 1000 až 4000 korun na jejich konto. Tento příspěvek není podmíněn studijními výsledky, ale je chápán jako sociální podpora, která pomáhá hradit část nákladů spojených se studiem.*“⁶⁹

3.5.9 Volný čas

Volnočasové aktivity se v závislosti na vzniklém handicapu nezměnily a žádné ani nepřibýly.

- 3x týdně – fotbalový trénink,
- rybaření – do 10 let s otcem, následně sám,
- trávení volného času s kamarády.

Rozhovor s respondentem

Jak jste mohl hrát fotbal nebo rybařit, když jste na to neviděl?

Viděl jsem na to, ale hůř než předtím. Jsem zrakově postižený, ne úplně nevidomý.

---

⁶⁹Stipendium Bariéry [online]. 2011 [13. 3. 2015.].

Dostupné z: <http://www.kontobariery.cz/Projekty/Stipendium.aspx>.

Volnočasové aktivity na střední škole

Na střední škole se Jakubovi volný čas nezměnil, ale získal další zkušenosti v oblasti sportu zrakově postižených. Poprvé se zde setkal s goalballem, showdownem, zvukovou střelbou, apod.

Od 17 let začal jezdit na goalballové soustředění a vzhledem k tomu, že byl dobrý ve sportu, stal se členem goalballové reprezentace. S goalballem se na této úrovni dostal na mezinárodní soutěže (viz tabulka č. 5 – Česká goalballová reprezentace).

Tab. 5: Česká goalballová reprezentace.⁷⁰

Rok	Soutěž	Město/Země	Umístění
2012	Mistrovství Evropy	Ascoli Piceno (Itálie)	1.
2013	Mistrovství Evropy	Konye (Turecko)	6.
2014	Mistrovství Světa	Espoo (Finsko)	6.

Volnočasové aktivity na vysoké škole

Po nástupu na vysokou školu si Jakub oblíbil velkou škálu sportů. Chodil pravidelně plavat a běhat. Na jaře a v létě dává největší přednost kolu a tandemovému kolu. V zimě pak běžkám. Na Fakultě tělesné výchovy chodil během studia na atletický ovál, na lezeckou stěnu a do posilovny. Během vysoké školy se zúčastnil několik běžeckých závodů v České republice, běžkařských závodů, triatlonů, aquatlonů apod. V současné době si nejvíce oblíbil plavecký bazén a saunu.

---

⁷⁰Výsledky reprezentace od jejího vzniku [online]. 2011 [13. 3. 2015.].

Dostupné z: <http://www.goalball.cz/historie-reprezentace/>.

3.6 Diskuse

Shrnutí praktické části

Zkoumaným vzorkem byl respondent, který během svého vzdělávacího procesu prošel na základní škole integrací, na střední škole speciálním vzděláváním a na vysoké škole integrací. Zlomový okamžik v jeho životě byl jednoznačně desátý rok jeho života, kdy mu byla diagnostikována dědičná zraková vada. V té době se mu mění celková kvalita života a pomalu si na zrakovou vadu zvyká.

V kapitolách se zdůrazňujeme důležité úseky respondentova života, jako je dětství, vstup na základní školu, zjištění zrakové vady, uzpůsobení speciálních potřeb na základní škole, vstup na střední školu pro zrakově postižené, vstup na vysokou školu, pomůcky, které mu pomáhají kompenzovat zrakovou vadu a nad volnočasovými aktivitami.

Hlavním cíle této práce bylo charakterizovat možnosti vzdělávání zrakově postižených. V kvalitativním výzkumu nebyly stanoveny žádné hypotézy, ale otázky na celkový život a proces vzdělávání zkoumaného vzorku.

Ty znějí takto:

1. Proč nebyly prováděny testy na zrakovou vadu, když jí byl matčin otec postižen?
2. Proč žák nešel po ukončení základní školy do integrace?
3. Proč nenastoupil do gymnázia, když byl doposud na základní škole premiantem?
4. Jak můžeme předcházet na vysoké škole s neuzpůsobením modifikací před a během studia?
5. Proč student svou dnešní kvalitu života hodnotí jako průměrnou?

Diskuze nad otázkami – odpovědi autorky

1. Proč nebyly prováděny testy na zrakovou vadu, když jí byl matčin otec postižen?

V dnešní době je dle mého názoru velice důležité vědět, zda bude dítě v rámci genetickým predispozic v pořádku. Avšak na tuto otázku mi matka odpověděla, že neměli

možnost na nějaký takový test jít. Dítě se narodilo v roce 1993 a my si musíme uvědomit, že před přibližně dvaceti lety nebyla lékařská vyšetření na takové úrovni, jako je dnes.

2. Proč žák nešel po ukončení základní školy do integrace?

V současnosti je stále víc a víc používán pojem integrace a inkluze. Je běžné, aby žák, který na základní škole je mezi nejlepšími, šel do běžné střední školy, která má povinnost mu uzpůsobit podmínky jako studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami (IVP, asistent pedagoga, apod.). Avšak rozhodnutí bylo na rodičích. Pokud se bavíme o integraci v roce 2007, nebyla žákovi nabídnuta. Rodiče byli rádi, že je student přijat na obchodní akademii a bude mít již nějaké zaměření.

3. Proč nenastoupil do gymnázia, když byl doposud na základní škole premiantem?

Jak už bylo zmiňováno v praktické části. Student chtěl přestoupit v 5. ročníku na víceleté gymnázium, ale vzhledem k tomu, že mu v té době byla diagnostikována zraková vada, gymnázium nepřípadalo v úvahu. Respondent si pamatuje, že během druhého pololetí v 9. ročníku na základní škole, neměl velké možnosti o výběru střední školy. V této době ještě netušil, že bude studovat vysokou školu, proto mu rodiče vybrali obchodní akademii na speciální škole, aby měl vzdělání uzpůsobené jeho potřebám. Na gymnázium běžného typu odmítal jít.

V dnešní době jsou na žáky kladeny velké nároky a myslím si, že kdyby se tato situace opakovala, žák by, vzhledem k jeho schopnostem, mohl nastoupit do běžného gymnázia či obchodní akademie jako student se speciálními potřebami. Pomalé tempo speciální školy by pro něj nebylo nudné a nebyl by segregován. Velikou výhodu vidím hlavně v možnosti „obrácené integrace“ na speciální škole, kde byl Jakub stále v kontaktu se zdravými studenty.

4. Jak můžeme předcházet na vysoké škole s neuzpůsobením modifikací před a během studia?

Již před podáním přihlášky na vysokou školu je vhodné se zajímat o, zda je obor, který chceme studovat, ten pravý. Myslím si, že povinnost školy je uzpůsobit studentovi se speciálními potřebami veškeré možnosti modifikace, o které žádá, aby pak nedošlo k různým nedorozuměním.

5. Proč student svou dnešní kvalitu života hodnotí jako průměrnou?

Nad touto otázkou je potřeba se pozastavit. Je zvláštní, že respondent, který je všehoschopný, úspěšně skládá maturitní zkoušku, státní zkoušky bakalářského studia a se svým handicapem okamžitě nastupuje do zaměstnání, je spokojen ve svém životě jen průměrně. Určitě je omezen v celé řadě činností, které by jako zdravý mohl zvládat bez problému, ale pokud není spokojen obecně, je v tuto chvíli vhodné si položit otázku, zda je možné vůbec zrakovou vadu přijmout a spokojeně s ní žít. Dle mého názoru byl vždy Jakub radši ve společnosti zdravé populace a dlouho mu trvalo si zvyknout na to, že patří mezi studenty, kteří navštěvují speciální školu.

Doporučení pro praxi

Myslím si, že zřetelně postižení není důvodem k vyčlenění respondenta ze společnosti. Je důležité se v dnešní době ptát na to, zda je dítě schopno být zařazeno do integrace v běžné mateřské, základní nebo střední škole. Pokud však nebudeme mít informace o jiném způsobu vzdělávání žáka/studenta se speciálními potřebami a automaticky ho zařadíme do speciálního vzdělávání, může mít tato situace velký vliv na jeho vývoj.

Integrace je dle mého názoru lepší v tom, že si žák/student zvyká na běžnou populaci, kde můžeme předejít hlavně problému s adaptací dítěte do společnosti a komunikací s okolím. Speciální vzdělávání pak většinou umožňuje internátní pobyt a dítě je v brzkém věku odloučeno od rodiny, potažmo matky. Je tak vystaveno velikému stresu.

Závěrem mého doporučení je to, že není třeba se bát integrace žáka/studentka se speciálními potřebami. Společnost si pomalu zvyká na odlišnosti a my tak můžeme docílit kvalitní výchovy dítěte, která mu umožní stát se součástí běžné populace.

4. ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zmapování problematiky vzdělávání žáků/studentů se zrakovým postižením. Bakalářská práce s názvem „*Integrace a speciální vzdělávání zrakově postižených*“ popsala druhy postižení, srovnání klasifikací z různých pramenů a popisu možností vzdělávání zrakově postižených.

Teoretická část byla rozdělena do tří kapitol. V první kapitole byla popsána anatomie zrakového orgánu, zrakové postižení, etiologie a klasifikace zrakových vad. V další podkapitole byly popsány podmínky pro správnou prostorovou orientaci a soběstačnost při sebeobsluze a základy komunikace se zrakově postiženými. V druhé kapitole byla charakterizována integrace, její formy a faktory, které ji ovlivňují. V další kapitole pak výhody a nevýhody integrace a nezbytné prostředky pro úspěšné zařazení zrakově postiženého žáka/studenta do běžné školy jako je individuální vzdělávací plán, asistent pedagoga, kompenzační pomůcky a školská poradenská zařízení. Třetí kapitola pak popsala speciální vzdělávání zrakově postižených. V první podkapitole byl vysvětlen tento pojem, poté specifika vzdělávání žáka/studenta se zrakovým postižením, výhody a nevýhody tohoto typu a druhy škol, které je možné v této formě navštěvovat.

Praktická část byla rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole byl vysvětlen cíl práce. Ten otevírá celou problematiku kvalitativního výzkumu. V další kapitole je popsána struktura práce, typ výzkumu a charakteristika výzkumného souboru. Autorka si vybrala metodu kazuistiky. Případová studie je rozdělena na osobní anamnézu, rodinnou anamnézu, těhotenství, porod, šestinedělí až do 3 let a dále vzdělávací proces od mateřské školy až po současnost. Další kapitolou jsou kompenzační pomůcky, které respondent používal nebo používá a byl zde popsán i jeho volný čas. Závěrem celé praktické části je diskuze, která se pozastavuje nad zlomovými body v životě dotazovaného z pohledu autorky.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Prameny

1. BLÁHA, Ladislav. *Goalball - hra jen pro zrakově handicapované* Těl. Vých. Sport Mlád., 1996, roč. 62, č. 3, s. 33 - 37. ISSN 1210-7689.
2. BLÁHA, Ladislav. *Pohybové aktivity a zrakové postižení: problémy a možnosti*. Vyd. 1. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2010, 241 s. ISBN 978-805-5701-257.
3. ČERNÁ, Pavlína. *Možnosti vzdělávání žáků s postižením zraku*. Brno, 2012. s. 39. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Zita Nováková, Ph.D.
4. EDELSBERGER, L. *Defektologický slovník: Integrace*. 3. upr. vyd. Jinočany: H, 2000, s. 325, 418 s. ISBN 80-860-2276-5.
5. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-807-3870-140.
6. HAMADOVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007, 125 s. ISBN 978-807-3151-591.
7. HRDÁ, Jana. *Osobní asistence: Příručka postupů a rada pro osobní asistenty*. Praha: Pražská organizace vozíčkářů. 2001., s. 10 ISBN neuvedeno.
8. JESENSKÝ, Jan. *Andragogika a gerontagogika handicapovaných*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 2000, 354 s. ISBN 80-718-4823-9.
9. JESENSKÝ, Ján. *Kontrapunkty integrace zdravotně postižených*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 175 s. Folia paedagogicaspecialis. ISBN 80-718-4030-0.
10. JESENSKÝ, Ján. *Rehabilitace zrakově postižených a způsoby její realizace*. Praha: Aeterna, 1992, 96 s. ISBN 80-900-9501-1.
11. KEBLOVÁ, Alena. *Zrakově postižené dítě*. 1. vyd. Praha: Septima, 2001. ISBN 978-807-2161-911.

12. KOCHOVÁ, Klára a Markéta SCHAEFEROVÁ. *Dítě s postižením zraku: rozvíjení základních dovedností od raného po školní věk*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015, 174 s. ISBN 978-80-262-0782-5.
13. KOPICOVÁ, Veronika. *Volný čas a znevýhodnění zrakovým postižením*. Brno, 2009. 43 s. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Vedoucí práce je PhDr. Petra Hamadová, Ph.D.
14. KRAUS, H. a kol. 1997. *Kompendium očního lékařství*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-1.
15. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie nemoci*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 198 s. ISBN 80-247-0179-0.
16. KUČEROVÁ, Lydie. *Integrace zdravotně postiženého dítěte do jednotřídní mateřské školy*. Praha, 2010. 47 s. Bakalářské práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Milena Peteříková.
17. KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea. *Oftalmopedie*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 2000, 70 s. ISBN 8085931842.
18. LUDÍKOVÁ, Libuše. *Tyflopedologie předškolního věku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 54 s. ISBN 80-244-0955-0.
19. MICHALÍK, Jan. *Školská integrace dětí s postižením*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, 15 s. ISBN 80-244-0077-4.
20. MICHALÍK, Jan. *Školská integrace dětí se zdravotním postižením na základních školách v České republice: výzkumná zpráva*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 297 s. ISBN 80-244-1045-1.
21. MORAVCOVÁ, Dagmar. *Ztratila se nám jedna kategorie zrakového postižení? Speciální pedagogika*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2006, 61-66 s. ISSN 1211-2720.
22. MORAVCOVÁ, Dagmar. *Zraková terapie slabozrakých: jak efektivně využít slabý zrak*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2007. ISBN 80-725-4949-9.
23. NIELSEN, Lilli. *Učení zrakově postižených dětí v raném věku*. Čes. vyd. 1. Překlad Gisela Kubrichtová. Praha: ISV, 1998, 119 s. Speciální pedagogika (ISV). ISBN 80-858-6626-9.

24. PÁNKOVÁ, Pavlína. *Problematika individuální integrace zdravotně postižených dětí do běžné mateřské školy: Úloha ředitelky školy*. Praha, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Marie Horázná.
25. PAYNE, Jan. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2005, 629 s. ISBN 80-725-4657-0.
26. PEŠATOVÁ, Ilona a Václava TOMICKÁ. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 115 s. Folia paedagogicaspecialis. ISBN 978-80-7372-268-5.
27. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010, 402 s. ISBN 978-80-7315-198-0.
28. SILBERNAGL, S. *Atlas fyziologie člověka*. 6. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, XII, 435 s. ISBN 80-247-0630-X.
29. SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 155 s. ISBN 9788073676919.
30. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.
31. SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.
32. SVOBODA, Václav. *Kvalita života hráčů goalballu*. Praha, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce PhDr. Andrea Levitová, Ph.D.
33. SYNEK, Svatopluk. *Fyziologie oka a vidění*. 2., doplň. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-802-4739-922.
34. TRNKA, Václav. *Charakteristika a organizace sportu osob se zrakovým postižením v České republice*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-802-4619-583.
35. *Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky; Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky; Úplné znění zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny; Některé další*

- související právní předpisy*. Vyd. 8. Praha: Armex, 2012, s. 39, 133 s. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-15-1.
36. UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
37. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie handicapu. Část 2. Rodina a její význam pro rozvoj handicapovaného jedince*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1997. ISBN 80-7083-208-8.
38. VÁGNEROVÁ, Marie. *Oftalmopsychologie dětského věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 182 s., ISBN 80-718-4053-X.
39. VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2. vyd. Brno: Paido, 2004. 4 63 s. ISBN 80-731-5071-9.
40. WIENER, Pavel. *Prostorová orientace zrakově postižených*. 3., upr. vyd. Praha: Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS, 2006, 168 s. ISBN 80-239-6775-4.
41. ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8544-X.

Elektronické zdroje

1. *Carolina – středisko digitalizace studijních zdrojů* [online]. 2015 [cit. 13. 1. 2016].
Dostupné z: <http://ipsc.cuni.cz/IPSC-148.html>.
2. *Definice ZP. Zrakové postižení* [online]. 2013 [cit. 21. 4. 2015].
Dostupné z: <http://heplnet.cz>.
3. *Desatero při kontaktu se slabozrakým člověkem. Naše publikace* [online]. Tyfloservis, 2005-2011. [cit 5. 12. 2015].
Dostupné z: <http://www.tyfloservis.cz/doc/kontakt-se-slabozrakym-ts-2007.pdf>.
4. *Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/191>.

5. Když potkáte nevidomého. *Jak mohu pomoci* [online]. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, 2002 – 2011. [cit 5. 12. 2015].
Dostupné z: <http://www.sons.cz/kdyzpotkate.php>.
6. Kompenzační pomůcky. *Zrakové postižení* [online]. Helpnet, 2007. [cit 15. 12. 2015].
Dostupné z: <http://www.helpnet.cz/zrakove-postizeni/kompenzacni-pomucky>.
7. Kurz instruktorů prostorové orientace.[online]. 2002 [cit. 22. 1. 2016].
Dostupné z: <http://http://www.tyfloservis.cz/zajimavosti.php>.
8. *Mateřská škola pro zrakově postižené Jaroslava Ježka* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.skolajj.cz/matrska-skola-1404042034.html>.
9. *Nařízení vlády č. 75/2005 sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků* [online]. MŠMT, 2005 [cit. 12. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/narizeni-vlady-kterym-se-stanovi-rozsah-prime-vyucovaci-prime-vychovne-prime-specialne-pedagogicke-a-prime-pedagogicko-psychologicke-cinnosti-pedagogickych-pracovniku>.
10. Některé mýty o zrakově postižených. *Jak mohu pomoci* [online]. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, 2002 – 2011. [cit 5. 12. 2015].
Dostupné z: <http://www.sons.cz/myty.php>.
11. NOVÁKOVÁ, Zita. *Integrativní forma povinného vzdělání zrakově postižených žáků z pohledu jejich pedagogů* [online]. 2003, 9-21 s. [cit. 9. 1. 2016]. ISSN 1211-2720.
Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/handle/0/449>.
12. *Podpůrné služby - zrakové postižení* [online]. 2015 [cit. 13. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-6749.html>.
13. *Postižené děti rovněž potřebují zdravé kamarády* [online]. Novinky.cz, 2013 [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/300574-postizene-deti-rovnez-potrebuji-zdrave-kamarady.html>.
14. *Průkaz ZTP* [online]. 2011 [13. 3. 2015.].
Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dzp/prukaz>.

15. *Slovník cizích slov: Oftalmolog* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=oftalmolog&typ=0>.
16. *Pro a proti integrace dětí se zdravotním postižením* [online]. 2014 [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/pro-a-proti-integrace-deti-se-zdravotnim-postizenim.shtml>.
17. *Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých* [online]. SONS, 2000. [cit. 15. 11. 2014].
Dostupné z: <http://www.sons.cz/>.
18. *Slovník cizích slov: Integrace* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/integrace.html>.
19. *Slovník cizích slov: Socializace* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/?q=socializace&typ=0>.
20. *Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení* [online]. 2002 [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/smernice-msmt-k-integraci-deti-a-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-do-skol-a-skolskych-zarizeni>.
21. *SPC při Střední škole, základní škole a mateřská škola pro zrakově postižené* [online]. [cit. 12. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/index.php?s=spc>.
22. *Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené* [online]. [cit. 12. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.zrak.opava.cz/spc.html>.
23. *Speciálně pedagogické centrum při Základní škole pro zrakově postižené* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.skolazrak.cz/index.php?type=Post>.
24. *Speciálně pedagogické centrum, Základní a Mateřská škola při nemocnici Liberec* [online]. [cit. 12. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.zsnemlib-spc.cz/spc.html>.
25. *Speciálně pedagogické centrum* [online]. [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.skolajj.cz/specialne-pedagogicke-centrum-1404042059.html>.

26. *Speciálně pedagogické centrum* [online]. [cit. 12. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.zrak-plzen.cz/puvodni-obsah-stranek/specialne-pedagogicke-centrum>.
27. STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Integrace a formy alternativního vzdělávání u žáků se zrakovým postižením* [online]. 2015 [cit. 13. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-se-zrakovym-postizenim/integrace-a-formy-alternativniho-vzdelavani-u-zaku-se-zrakovym-postizenim.shtml>.
28. *Stipendium Bariéry* [online]. 2011 [cit 13. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.kontobariery.cz/Projekty/Stipendium.aspx>.
29. *Středisko rané péče EDA* [online]. Středisko rané péče EDA, 2000. [cit 15. 11. 2014].
Dostupné z: <http://www.eda.cz/>.
30. *Studium pro asistenty pedagoga celkem 147 hodin studia* [online]. 2015 [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: http://www.nidv.cz/aplikace/prihlasovani/kurzy_prihlasit.php?id_kurzu=43781.
31. *TyfloCentrum Praha* [online]. TyfloCentrum, 2000. [cit 15. 11. 2014].
Dostupné z: <http://www.praha.tyflocentrum.cz/>.
32. VENCLOVÁ, Iva. *Rizika integrace dítěte s těžkým zrakovým postižením* [online]. 2002, 159-165 s. [cit. 9. 1. 2016]. ISSN 1211-2720.
Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/713/159-165.pdf?sequence=1>.
33. *Viděno hmatem* [online]. Viděno hmatem, 2000. [cit 15. 11. 2014].
Dostupné z: <http://videnohmatem.brailnet.cz/>.
34. *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb* [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016].
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>.
35. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-73-2005-sb-1>.

36. *Výsledky reprezentace od jejího vzniku* [online]. 2011 [13. 3. 2015].

Dostupné z: <http://www.goalball.cz/historie-reprezentace/>.

37. *Základní škola pro zrakově postižené* [online]. Praha, 2014 [cit. 13. 1. 2016].

Dostupné z: <http://www.skolazrak.cz/index.php?type=Post>.

38. *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících* [online]. MŠMT, 2015 [cit. 9. 1. 2016].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-lednu>.

39. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. 2005 [cit. 9. 1. 2016].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.

40. *Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů* [online]. 2011 [cit. 9. 1. 2016].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>.

41. ZÍKOVÁ, Tereza. *Individuální vzdělávací plán* [online]. 2010 [cit. 9. 1. 2016].

Dostupné z: <http://www.inkluzce.cz/clanek-13/individualni-vzdelavaci-plan>.

Internetové zdroje obrázků

1. *Periodická soustava prvků v Braillově písmu, prostorové modely molekul, učebnice matematiky v Braillově písmu, ukázkový reliéf květenství* [online]. 2015 [12. 3. 2015].

Dostupné z: <http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/80>.

2. *Průkazka ZTP do roku 2013* [online]. 2015 [12. 3. 2015].

Dostupné z: <http://www.stredokluky.cz/udalost/vymena-park-prukazu/>.

3. *Průkazka ZTP – současnost* [online]. 2015 [12. 3. 2015].

Dostupné z: <http://www.busportal.cz/modules.php?name=article&sid=11887>.

4. *Příklady vedení nevidomého* [online]. 2015 [28. 12. 2015].

Dostupné z: <http://www.praha.tyflocentrum.cz/dokumenty-ke-stazeni/metodicke-pokyny/index.php?item=170>.

5. *Stavba oka* [online]. 2015 [28. 12. 2015].

Dostupné z: <http://www.vedanasbavi.cz/orisek-52-iii-12-oko?IDp=4>.

6. *Zraková vada* [online]. 2011 [6. 2. 2015.].

Dostupné z:

http://www.eyet.cz/aktualne/2011/11_03_07_prednaska_o_zrakovych_vadach.php.

6. PŘÍLOHY

Příloha č. 1:	Ukázka individuálního vzdělávacího plánu – 1. strana
Příloha č. 2:	Ukázka individuálního vzdělávacího plánu – 2. strana
Příloha č. 3:	Průkazka ZTP do roku 2013
Příloha č. 4:	Průkazka ZTP – současnost
Příloha č. 5:	Periodická soustava prvků v Braillově písmu Prostorové modely molekul
Příloha č. 6:	Učebnice matematiky v Braillově písmu
Příloha č. 7:	Ukázkový reliéf květenství

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA PEDAGOGICKÁ A SOCIÁLNÍ,
STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA PEDAGOGICKÁ A GYMNÁZIUM,

PRAHA 6, EVROPSKÁ 22

V Praze
Č. J. :

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení: Cecilie Novotná

Studijní skupina : 1PM

Vedoucí studijní skupiny: Mgr. Hana Dotřelová

Ředitel Vyšší odborné školy pedagogické a sociální, Střední odborné školy pedagogické a Gymnázia povoluje podle § 18 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, individuální vzdělávací plán žákyni Cecilii Novotné. Individuální vzdělávací plán byl sestaven na základě doporučení Speciálně pedagogického centra pro zrakově postižené při škole Jaroslava Ježka. S ohledem na aktuálně zjištěnou diagnózu, v souladu s vyhláškou č. 73/2005 Sb., §1 v platném znění, studentce náleží nejvyšší míra podpůrných opatření. S ohledem na to, že u tohoto druhu postižení nelze předpokládat změny, má tento plán platnost po dobu studia na vyšší odborné škole.

1. Druh a stupeň zdravotního postižení

Těžké zdravotní postižení (nevidomost)

2. Cíl vzdělávání

Naplnit speciální vzdělávací potřeby žákyně s ohledem na její schopnosti a možnosti tak, aby jí škola umožnila v co největší míře se zapojit do všech školních i mimoškolních aktivit. Využívat preference žákyně, budovat její sebevědomí a minimalizovat tak dopad zrakového handicapu na výsledky vzdělávání.

3. Individuální speciálně pedagogická a psychologická péče

Asistent pedagoga:

- Individuální práce podle potřeb studentky a podle požadavků jednotlivých vyučujících
- Podle potřeby vyučujících pomáhat s přípravou výukových materiálů
- V případě potřeby individuální diktování
- Přepisování nahraných přednášek a textů z odborné literatury
- Dopomoc při přípravě na zkoušky a zápočty v jednotlivých předmětech
- Pomoc při zpracovávání seminářních prací - zajištění odborných textů
- Dopomoc při odborné praxi
- Podle náročnosti programu asistence při mimoškolních aktivitách (např. exkurze v MHV)

Pedagogické postupy a podpůrná opatření

- Zohledňovat speciální vzdělávací potřeby studentky tzn. tolerovat omezení vyplývající ze zrakového postižení
- Respektovat a tolerovat zvýšenou unavitelnost
- Tolerovat individuální tempo (delší časové limity pro veškerou práci), možno i zmenšit objem práce, upravit učivo podle možností studentky
- Pracovní místo v první lavici nebo dle potřeb studentky
- V případě potřeby volit alternativní způsoby školní práce
- Při psaní na tabuli diktovat nahlas, co učitel píše, případné didaktické pomůcky poskytnout do lavice
- Využívat audiovizuální techniku (CD přehrávač, diktafon), moderní počítačovou techniku přizpůsobenou potřebám zrakově postižených (notebook s hlasovým výstupem a Braillovým řádkem)
- Podle potřeby zařadit individuální konzultace
- Podporovat začlenění do kolektivu, zapojovat do všech školních i mimoškolních aktivitách
- Opatření konzultovat se studentkou, sama si řekne, co potřebuje a co jí vyhovuje

4. Hodnocení a klasifikace:

Studentka plní zkoušky a zápočty v předepsaných termínech. Hodnocení provádět běžným způsobem s ohledem na výše uvedené skutečnosti. Při hodnocení preferovat ústní projev. Oceňovat snahu, hodnocení by mělo mít motivující charakter.

5. Účast dalšího pedagogického pracovníka

Zřízena funkce asistenta pedagoga

6. Seznam kompenzačních a učebních pomůcek, které je možné využívat

Diktafon, počítač se speciálními programy pro zrakově postižené, učebnice s bodovým písmem, psací stroj na psaní bodovým písmem, speciální fólie, ozvučný míč

7. Spolupráce s odbornými institucemi

- SPC pro zrakově postižené, Loretánská 19, Praha 1
- Gymnázium pro zrakově postižené Butovice, Radlická 115, Praha 5
- Asociace rodičů a přátel dětí nevidomých a slabozrakých v ČR, o.s

.....
PhDr. Mgr. Pavel Drtina
ředitel školy

Potvrzuji svým podpisem, že individuální vzdělávací plán byl se mnou projednán a že souhlasím s jeho obsahem

Cecilie Novotná, studentka.....

Příloha č. 3:

Průkazka ZTP do roku 2013

Příloha č. 4:

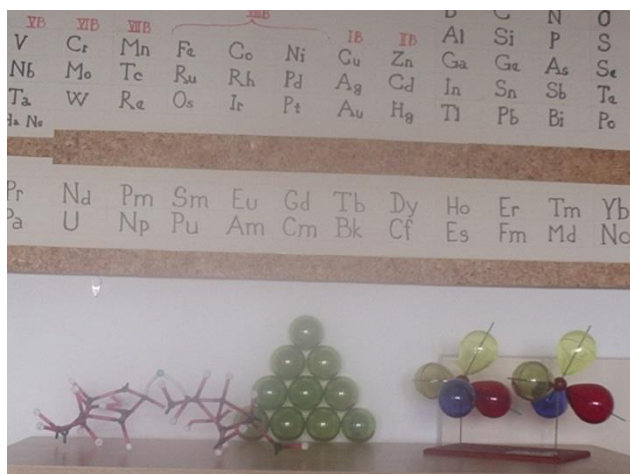
Průkazka ZTP – současnost

Příloha č. 5:

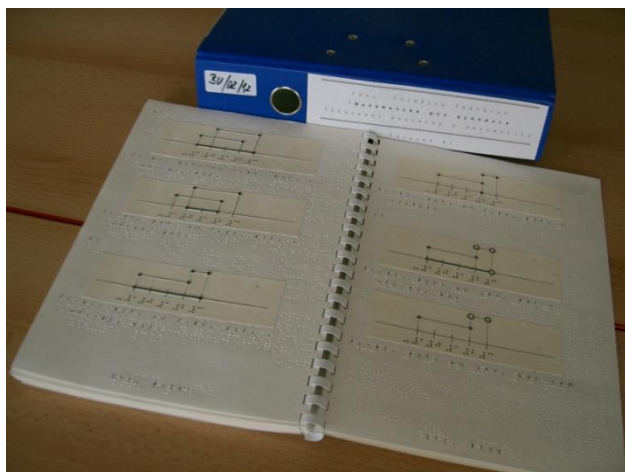
Periodická soustava prvků v Braillově písmu

Prostorové modely molekul

Příloha č. 6:

Učebnice matematiky v Braillově písmu

Příloha č. 7:

Ukázkový reliéf květenství

